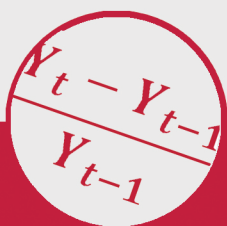

MEGA

Trimestrul II 2016, #14

Analiza Creșterii Economice din Moldova

Economia „culege roadele” fraudei bancare

Autori:

Adrian Lupușor

Alexandru Fala

Ana Popa

Dumitru Pîntea

Iurie Morcotîlo

Vadim Gumene

Notă de limitare a responsabilității

Acest document este publicat de Centrul Analitic Independent Expert-Grup cu suportul financiar oferit de Parteneriatul Global pentru Responsabilizare Socială (GPSA), Banca Mondială. Opiniile din acest document aparțin autorilor și nu reflectă opinia GPSA sau a Băncii Mondiale.

Despre publicația MEGA

*MEGA este acronimul în engleză pentru Analiza Creșterii Economice din Moldova (**M**oldovan **E**conomic **G**rowth **A**nalysis). MEGA este o publicație bi-anuală elaborată de către EXPERT-GRUP din 2009, scopul căreia este de a dezvălui esența evoluțiilor economice în Moldova, a analiza politicile economice și a oferi recomandări asupra strategiilor de dezvoltare economică a țării.*

Cuprins

Lista de figuri	4
Lista de tabele.....	4
Abrevieri	5
Mesajele-cheie ale acestei ediții	6
Proгноze pentru 2016-2017	8
Sumar executiv	9
Capitolul 1. Oferta internă.....	11
Tendințe recente	11
Provocări și prognoze	13
Recomandări de politici.....	13
Capitolul 2. Cererea internă.....	14
Tendințe recente	14
Provocări și prognoze	16
Recomandări de politici.....	16
Capitolul 3. Finanțele publice.....	17
Tendințe recente	17
Provocări și prognoze	19
Recomandări de politici.....	19
Capitolul 4. Piața muncii	21
Tendințe recente	21
Provocări și prognoze	24
Recomandări de politici.....	24
Capitolul 5. Prețuri și politica monetară.....	25
Tendințe recente	25
Prognoze și provocări	27
Recomandări de politici.....	27
Capitolul 6. Sectorul bancar	28
Tendințe recente	28
Provocări și prognoze	32
Recomandări de politici.....	32
Capitolul 7. Comerțul exterior	34
Despre Expert-Grup	39

Lista de figuri:

Figura 1. Contribuția sectoarelor la creșterea / descreșterea PIB în 2015, p.p.	11
Figura 2. Contribuția sectoarelor la creșterea / descreșterea PIB pe trimestre în 2015, p.p.	12
Figura 3. Contribuția elementelor de utilizări la formarea PIB, p.p.	14
Figura 4. Evoluția transferurilor din străinătate și a cifrei de afaceri în comerțul cu amănuntul și serviciile prestate populației, % f-a-p.	15
Figura 5. Dinamica productivității muncii (% f-a-p) și contribuțiilor sectoriale (p.p.)	22
Figura 6. Evoluția productivității muncii (mil. lei/angajat în prețurile anului 2000, axa din stânga) și raportului dintre productivitate din agricultură și restul sectoarelor neagricole (% , axa din dreapta).....	22
Figura 7. Evoluția indicelui salariului mediu pe economie și a productivității muncii (anul 2000 = 100) .	23
Figura 8. Dinamica salariilor reale (% f-a-p) și contribuțiilor fiecărui factor (p.p.)	23
Figura 9. Contribuția principalelor componente la formarea Indicelui Prețurilor de Consum, creștere f-a-p, %.....	25
Figura 10. Evoluția IPC și a ratelor de politică monetară, %.....	26
Figura 11. Intervențiile BNM pe piața valutară și activele oficiale de rezervă, milioane USD.....	26
Figura 12. Dinamica activelor bancare, mldr MDL	28
Figura 13. Ratele dobânzii la credite și depozite, %	29
Figura 14. Evoluția depozitelor la termen, %.....	29
Figura 15. Activitatea de creditare, %	30
Figura 16. Lichiditatea curentă (%) și livrarea și procurare de lichidități dintre BNM și băncile comerciale, mil. MDL.....	31
Figura 17. Evoluția veniturilor bancare și a profitabilității %	31
Figura 18. Comerțul extern al Republicii Moldova în anii 2013-2015, modificare f-a-p, %.....	34
Figura 19. Gradul de influență a exporturilor în termeni valorici în anul 2015, p.p.	35
Figura 20. Indicele valorii unitare și indicele volumului fizic la mărfurile exportate, modificare f-a-p, %.....	35
Figura 21. Gradul de influență a importurilor în termeni valorici în anul 2015, p.p.	36
Figura 22. Indicele valorii unitare și indicele volumului fizic la mărfurile importate, modificare f-a-p, %.....	37

Lista de tabele:

Tabelul 1. Prognoza principalilor indicatori economici	8
Tabelul 2. Prognozele încasărilor fiscale pe anul 2015 (mil. lei)	17
Tabelul 3. Prognozele încasărilor fiscale pe anul 2016 (mil. lei)	18

Abrevieri

AA	Acortul de Asociere
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNS	Biroul Național de Statistică
BPN	Buget Public Național
CSI	Comunitatea Statelor Independente
EUR	Moneda euro
f-a-p	Față de anul precedent
FMI	Fondul Monetar Internațional
Ian:16	Ianuarie, 2016
ISD	Investiții străine directe
IPC	Indicele Prețurilor de Consum
MDL	Leu moldovenesc
OMC	Organizația Mondială a Comerțului
PEM	PanEuroMed
PIB	Produs Intern Brut
T1:16	Trimestrul 1, 2016
TVA	Taxa pe Valoarea Adăugată
VAB	Valoare Adăugată Brută
VMS	Valori Mobiliare de Stat
UE	Uniunea Europeană
USD	Dolar SUA
ZLSAC	Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător

Mesajele-cheie ale acestei ediții

- **În pofida constrângerilor interne și externe, în 2015 economia a scăzut cu doar -0,5%, fiind aproape de scenariul de bază al prognozei Expert-Grup (-0,8%).** Principalul factor care a amortizat șocurile economice din 2015 a fost regimul flotant al cursului de schimb, care, prin deprecierea monedei naționale de circa 25% pe parcursul anului 2015, a permis economiei moldovenești să se ajusteze mai ușor la constrângerile existente. La modul practic, aceasta a descurajat importurile și a atenuat, într-o anumită măsură, șocurile asupra exportatorilor, fapt ce s-a soldat cu o creștere a exportului net (dacă excludem exportul net din ecuația de calcul a PIB-ului, se constată o recesiune economică de -4,8%). Suplimentar, dinamica exportului net a fost determinată și de răcirea consumului pe fondul scăderii dramatice a remiterilor și a salariului real, determinând scăderea importurilor.
- **Gravitatea recesiunii curente nu este reflectată de magnitudinea scăderii Produsului Intern Brut, ci, mai curând, de perpetuarea incertitudinii, dezechilibrelor și a creșterii economice anemice pe parcursul anilor următori.** De fapt, anul 2015 a lăsat o aprentă pronunțată asupra economiei moldovenești, care se va menține, cel puțin, pentru următorii cel puțin 5 ani. Mai mult decât atât, dacă reformele sistemice nu vor fi urgentate (în special, în sectorul financiar-bancar, justiției și energetic), Republica Moldova riscă să rămână într-o stare de creștere economică amorfă pentru următorii 10 ani. În acest sens, au fost identificate 3 constrângeri care urmează să afecteze în continuare creșterea și dezvoltarea economică în Republica Moldova:
 1. Frauda bancară în proporții de 12% din PIB, falimentul a 3 bănci și implicațiile fiscale rezultate. Convertirea garanției pentru creditele de urgență ale BNM pentru băncile falimentare presupune nimic altceva decât faptul că recuperarea devalizărilor bancare a fost transpusă, în mare parte, pe umerii plătitorilor de taxe. Aceasta va determina Guvernul să majoreze povara fiscală și să mențină austeritatea bugetară pentru următorii ani, cu efecte negative asupra investițiilor, consumului și, respectiv, creșterii economice.
 2. Înghețarea sau chiar ratarea asistenței externe, suspendarea investițiilor publice în infrastructură și refluxul de investiții străine, urmează să submineze pe termen lung competitivitatea economiei moldovenești, care depinde foarte mult de infrastructură și transfer tehnologic.
 3. Competitivitatea economiei urmează să fie afectată pentru următorii ani și de faptul că, pe parcursul ultimilor ani, creșterea productivității muncii a fost mai lentă decât creșterea salariilor, iar discrepanța a crescut în timp.
- **Pentru anul 2016 anticipăm o ușoară recuperare economică, de 2,5% conform scenariul de bază.** Această creștere, deși este una pozitivă, nu este suficientă pentru soluționarea dezechilibrelor macroeconomice interne și este de circa 3 ori mai mică față de nivelul necesar pentru asigurarea convergenței cu țările din regiune. Circa jumătate din această recuperare urmează să fie determinată de creșterea compensatorie din agricultură, după un an agricol dificil în 2015. Un alt imbold pozitiv

ar putea fi temperarea tendințelor inflaționiste, fapt ce se va răsfrânge pozitiv asupra creșterii economice reale și va motiva BNM să relaxeze gradual politica monetară. Nu în ultimul rând, va fi valabil și factorul statistic: având o bază de comparație scăzută (recesiunea din 2015), este mai ușor de înregistrat creștere pozitivă în 2016. Totuși, nu excludem și un scenariu pesimist, conform căruia economia moldovenească ar putea stagna în 2016, în condițiile în care constrângerile interne și externe din 2015 vor rămâne valabile, în linii generale, și în 2016.

- **Cadrul fiscal-bugetar va rămâne problematic și în 2016-2017.** Principalele constrângeri țin de activitățile economice și de consum amorse, menținerea blocajului asistenței financiare externe, creșterea costurilor de deservire a datoriei de stat și riscul supraîndatorării în rezultatul convertirii creditelor de urgență băncilor falimentare în titluri de stat. Drept răspuns, pe partea de cheltuieli, Guvernul va menține înghețate investițiile publice în infrastructură, cu repercusiuni asupra competitivității economiei moldovenești pe termen lung, iar pe partea de venituri, urmează creșterea poverii fiscale, fapt ce ar motiva creșterea evaziunii fiscale. Deși eforturile de consolidare fiscală sunt binevenite, este necesar un accent mai sporit pe majorarea eficienței colectărilor și administrării fiscale, în paralel cu promovarea unor politici fiscale bazate pe dovezi empirice.
- **Problemele din sectorul bancar constituie și în continuare principala vulnerabilitate a economiei moldovenești.** Ținând cont că anume fraudele din sistemul bancar au generat majoritatea problemelor cu care se confruntă la moment economia Republicii Moldova, este necesară elaborarea și implementarea de urgență a unui plan complex privind reformarea sistemului bancar care să elimine constrângerile sistemice relevante. Printre acestea cele mai importante țin de transparența acționarilor reali, identificarea grupurilor de interese ce activează concertat, fortificarea instrumentarului de monitorizare și supraveghere bancară și ajustarea cadrului instituțional și normativ cu privire la gestionarea și prevenirea crizelor bancare. În acest scop, se remarcă o anumită activizare, atât a autorităților, cât și a comunității donatorilor, tendință binevenită dar care necesită un ritm mai susținut.

Prognoze pentru 2016-2017

Tabelul 1. Prognoza principalilor indicatori economici

	2016		2017	
	Scenariu de bază	Scenariu pesimist	Scenariu de bază	Scenariu pesimist
Produsul Intern Brut, %	+2,5	+0,8	+5,6	+3,7
Agricultura, VAB, %	+10,3	+4,5	+6,4	+4,0
Industria, VAB, %	+3,5	+1,2	+6,5	+4,7
Construcții, VAB, %	+1,2	+0,1	+6,1	+5,1
Comerț intern cu bunuri și servicii, VAB, %	+2,5	+0,4	+5,7	+4,9
Transport, VAB, %	+0,3	0	+6,3	+3,6
Impozite nete, %	+1,2	+0,3	+4,6	+3,9
Consum final, %	+1,4	+0,2	+3,9	+3,2
Formarea brută de capital, %	+1,6	+0,6	+10,8	+6,2
Export de mărfuri și servicii, %	+5,0	+4,5	+7,1	+5,0
Import de mărfuri și servicii, %	+2,2	+2,0	+5,7	+4,6
Remiteri, %	+0,7	+0,2	+5,0	+3,0
Investiții, %	+0,9	+0,1	+6,3	+4,5
Credite în MDL, %	-1,3	-6,0	+7,4	+3,3
Venituri fiscale, %	+2,6	+2,1	+6,8	+5,1
Salarii, %	+1,4	+0,6	+3,9	+3,3
Indicele Prețurilor de Consum, %	+8,0	+9,0	+6,0%	+7,0

Sursa: Estimările și prognozele Expert-Grup;

Sumar executiv

Oferta internă. Urmare a multiplelor provocări atât interne, cât și externe, în T3-T4:15 economia moldovenească nu a reușit să mențină ritmul de creștere înregistrat în primele două trimestre, ceea ce a determinat o reducere a PIB-ului de 0,5% f-a-p pentru anul 2015. Recesiunea economică a fost determinată preponderent de agricultură (-1,7 p.p.), pe fundalul condițiilor climaterice dificile, dar și restricțiilor comerciale impuse de Federația Rusă, urmate de administrația publică (-0,2 p.p.), comerț cu ridicata (-0,1 p.p.) și serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate (-0,3 p.p.). În același timp, reducerea PIB a fost amortizată de activitatea sectorului financiar (+0,9 p.p.), industrie (+0,4 p.p.) și tranzacțiile imobiliare (+0,4 p.p.). Instabilitatea politică îndelungată, criza sectorului bancar corelată cu politica monetară dură, precum și factorii de ordin extern au afectat semnificativ cadrul macro-economic general, reprezentând o frână pentru competitivitate și climatul investițional național. În aceste condiții, identificarea și gestionarea deficiențelor structurale, precum și asigurarea unei predictibilități în procesul decizional rămân a fi printre prioritățile stringente și imediate ale guvernării. Totodată, pentru anul 2016 anticipăm o creștere medie anuală a PIB-ului de 2,5% conform scenariului de bază sau de 0,8% conform scenariului pesimist. Pentru anul 2017, prognoza creșterii economice este de 5,6% conform scenariului de bază și de 3,7% conform scenariului pesimist.

Cererea internă. Scăderea PIB-ului din 2015 a fost amortizată de contribuția pozitivă a exportului net, care în mare parte nu s-a datorat creșterii competitivității, ci deprecierei monedei naționale. Reducerea consumului final a fost determinată de erodarea veniturilor ca urmare a inflației înalte și doar temperarea ritmului de declin al remitențelor către sfârșit de an a permis redresarea modestă a consumului. Declinul investițiilor a fost determinat pe de o parte de cererea mai modestă, accesul limitat la surse de finanțare și imaginea nefavorabilă pe care a dobândit-o Moldova în fața investitorilor străini, iar pe de altă parte de reducerea resurselor bugetare și întreruperea finanțării din partea unor parteneri de dezvoltare. Astfel, anul 2015 a lăsat o amprentă puternică asupra economiei moldovenești, iar efectele crizei sectorului bancar și înrăutățirii relațiilor cu donatorii nu se vor disipa imediat, astfel încât nu ne așteptăm la o recuperare rapidă și calitativă a economiei. Guvernarea trebuie să dea dovadă de responsabilitate și să acționeze pentru revenirea la creșterea economică în baza unui model mai echilibrat, cu o evoluție sănătoasă a cererii interne. Acestea implică în primul rând îmbunătățirea climatului de afaceri și restabilirea imaginii țării, dar și coordonarea politicilor sociale, bugetare și monetare pe termen scurt și promovarea unor reforme mai radicale pe termen lung.

Piața muncii. Conform așteptărilor, piața muncii a reacționat destul de flexibil la încetinirea economică. Șomajul în anul 2015 a crescut cu doar 1 p.p. până la 5%, iar rata de ocupare s-a majorat până la 40,3%. Progresul înregistrat la capitolul indicatorilor cantitativi a avut loc, însă, pe fondul evoluțiilor negative a indicatorilor calitativi. Productivitatea și remunerarea muncii au înregistrat o scădere destul de drastică, pentru prima dată în ultimii 15 ani. În termeni reali, productivitatea muncii a scăzut cu circa 5% f-a-p, iar salariul mediu pe economie cu circa 2,7%. Altă tendință alarmantă este că ratele de creștere a salarizării întrec pe cele a productivității muncii subminând competitivitate forței de muncă autohtone. Anume pe termen mediu, creșterea productivității muncii în economia națională va rămâne una dintre principalele provocări de care va depinde în continuare și dinamica remunerării muncii.

Finanțele publice. În pofida șocurilor economice din anul 2015, a fost evitată agravarea excesivă în domeniul dat. Astfel, exercițiul bugetar s-a soldat cu un deficit bugetar de doar -2,2% din PIB față de un nivel potențial de -4,2%. Rezultatul dat a fost obținut grație unei combinații de factori de origine atât economică, cât și instituțională. O descreștere economică de doar -0,5% f-a-p, față de prognoza oficială de -2% f-a-p, a influențat pozitiv din punct de vedere aritmetic raportul dintre deficitul bugetar și volumul PIB-ului absolut, dar și a contribuit la o creștere a încasărilor fiscale cu 6,9% f-a-p. La rândul

său, optimizarea cheltuielilor bugetare și executarea lor doar la un nivel de 92,9 % din volumul planificat a redus din deficitul bugetar. În special, combinația dintre creșterea veniturilor fiscale și optimizarea cheltuielilor a compensat înghețarea finanțării externe în 2015. Totodată, un alt factor pozitiv pentru finanțele publice în 2015 a fost amânarea momentului de convertire a garanției pentru sectorul bancar în datorie publică. Ultimii doi factori, împreună cu dezghețarea finanțării și convertirea garanțiilor, vor fi și cele mai importante riscuri bugetare în anul 2016. Din aceste considerente este important ca bugetul pentru acest an, care încă nu a fost adoptat, să reflecte cât mai obiectiv realitățile și riscurile economice pentru finanțele publice.

Prețuri și politică monetară. Dacă creșterea presiunilor și, în special, a așteptărilor inflaționiste, au motivat înăsprirea politicii monetare pe parcursul anului 2015, la începutul anului 2016 s-au conturat primele semne de stabilizare a tendințelor inflaționiste. Tendința respectivă ar putea urma pe parcursul anilor 2016-2017, pe fondul stabilizării cursului de schimb al monedei naționale, a cererii de consum amorfe, precum și a bazei de comparație sporite. Aceasta a permis BNM să înceapă un proces gradual de relaxare a politicii monetare, prin micșorarea ratei de bază. Totodată, având în vedere stabilizarea cursului de schimb, a dispărut și necesitatea de intervenții valutare din partea autorității monetare, fapt ce a atenuat presiunile asupra activelor oficiale de rezervă. Pe parcursul anului curent, BNM ar putea diminua în continuare rata de bază, odată cu diminuarea presiunilor inflaționiste.

Sectorul bancar. Chiar dacă situația în sectorul bancar se stabilizează gradual, o serie de incertitudini continuă să persiste atât la nivel de bancă centrală, cât și la nivel de bănci comerciale. Cu toate că în sfârșit a fost ales un nou guvernator, acest fapt nu rezolvă pe deplin situația legată de funcționalitatea deplină a băncii centrale, rămânând în continuare sub semnul întrebării cele două funcții vacante de viceguvernator. În ceea ce privește activitatea băncilor comerciale, principalii indicatori par să se redreseze odată cu eliminarea din statisticile BNM a punctelor de bilanț a celor trei bănci aflate în proces de lichidare. Totuși, pe fundalul unei politici monetare dure menținute de BNM, cât și în condițiile degradării parametrilor ce caracterizează cadrul macroeconomic intern, se atestă o tendință de reducere a activității de creditare, însoțită în același timp de o creștere lentă a ponderii creditelor neperformante. Chiar și așa, la moment se atestă o situație confortabilă a lichidității la nivelul întregului sector bancar, rezultatele obținute demonstrând o bună capacitate a băncilor de a face față unor retrageri neașteptate ale surselor de finanțare.

Comerț exterior. Perpetuarea instabilității politice, concomitent cu volatilitatea pronunțată a monedei naționale înregistrate la începutul anului 2015 s-au reflectat asupra performanței comerciale a țării, aceasta fiind și așa afectată de menținerea de către Federația Rusă a măsurilor restrictive de ordin tarifar și netarifar. Totuși, din punct de vedere statistic, evoluția negativă a comerțului exterior a fost temperată într-o mare măsură de aprecierea dolarului SUA față de Euro, dar și majorările cantitative ale exporturilor pe multe grupe de mărfuri. Astfel, exporturile de mărfuri în anul 2015 s-au diminuat cu 15,9% f-a-p, iar sub aspect geografic, principala destinație a exporturilor moldovenești rămâne a fi Uniunea Europeană cu o pondere de 61,9% în total exporturi, urmate de țările CSI care au fost prezente în exporturile Moldovei cu o pondere de 25,0% înregistrând o diminuare de 33,1% f-a-p. Pentru anul 2016, exporturile totale de mărfuri și servicii urmează să crească cu circa 5% iar pentru importuri se anticipează o creștere de doar 2%.

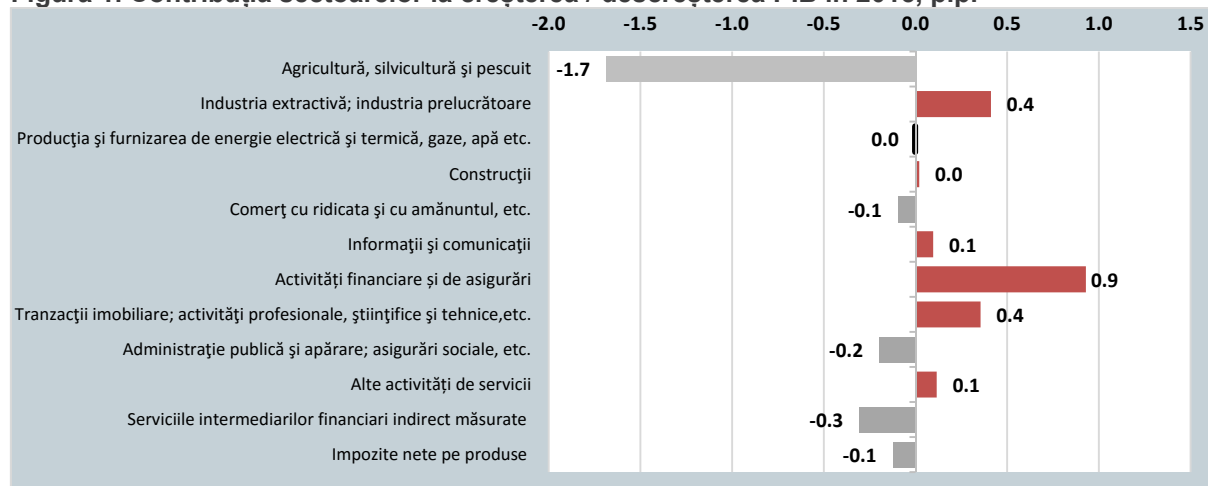
Capitolul 1. Oferta internă

Urmare a șocurilor înregistrate pe piața financiar-bancară cu repercusiuni puternice asupra întregii economii naționale, corelate cu reducerea cererii de produse autohtone pe piețele tradiționale, ritmul consemnat de activitate economică în T1-T2:15 nu s-a menținut și în următoarele trimestre. În aceste condiții, pentru întreg anul 2015 PIB-ul s-a redus cu -0,5%, fiind apropiată de prognoza Expert-Grup din edițiile precedente MEGA de -0,8%. Agricultură a demonstrat rezultate modeste, fiind principala componentă ce a influențat reducerea PIB, în condițiile în care deprecierea cursului de schimb a compensat într-o măsură pozitivă deficiențele acesteia. Totuși, având în vedere perspectivele agriculturii, va avea loc o anumită redresare ciclică, deși deviația PIB de la nivelul potențial rămâne pronunțată. Se anticipează că PIB-ul va înregistra o revitalizare de până la 2,5% în 2016.

Tendențe recente

După creșterea relativ rapidă din 2014 (+4,6%) economia Republicii Moldova a înregistrat în 2015 o contractare destul de moderată (-0,5%) în comparație cu provocările de ordin intern și extern la care a fost supusă. Climatul politic intern dificil, situația tensionată și imprevizibilă din regiune, în special din Ucraina și Federația Rusă, reducerea cererii externe alimentate de prăbușirea prețurilor la petrol și seceta accentuată și-au pus amprenta asupra încetinirii economiei naționale după perioade de creșteri semnificative în ultimii ani. În anul 2015, activitățile financiare și asigurările au adus cea mai mare contribuție pozitivă la creșterea totală a PIB (+0,9 p.p.). De asemenea, industria și tranzacțiile imobiliare, precum și activitățile profesionale, științifice și tehnice au cunoscut o ascensiune moderată, contribuind cu 0,4 p.p. la creșterea totală a PIB, în timp ce construcțiile și sectorul energetic practic au stagnat.

Figura 1. Contribuția sectoarelor la creșterea / descreșterea PIB în 2015, p.p.

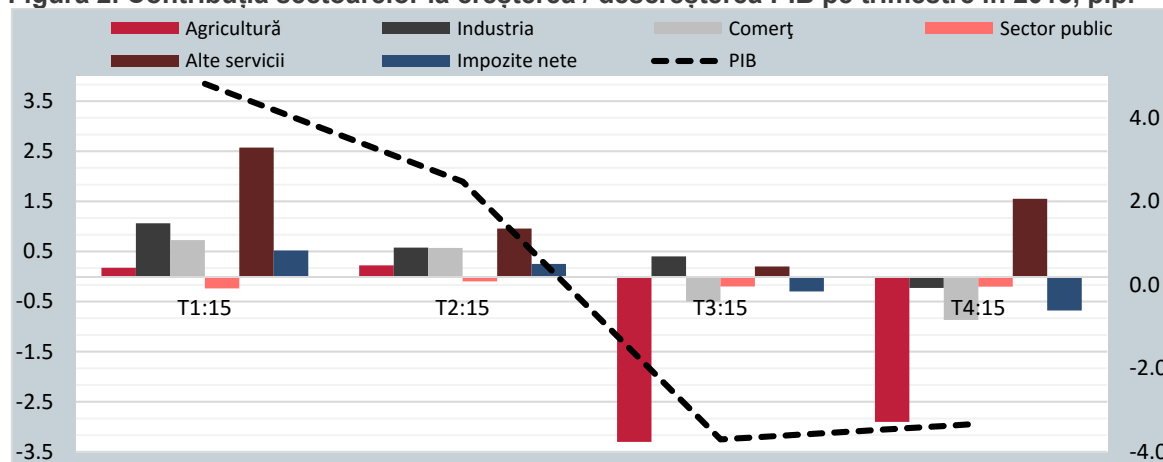
Sursa: BNS

Agricultura. După o creștere impresionantă în anii precedenți (+8,2% în 2014 și +39,1% în 2013) volumul producției agricole s-a redus drastic în anul 2015. Astfel, s-a observat o contribuție negativă a agriculturii începând cu T3:15, fapt ce a și generat în cea mai mare parte scăderea economică. Motivele acestor performanțe negative pot fi explicate prin condițiile climaterice dificile din 2015, în special secetă, dar și dificultățile post-embargo, instituit de Federația Rusă. De asemenea, situația economică dificilă din Federația Rusă și Ucraina - piețe tradiționale pentru produsele agricole moldovenești - la care se adaugă situația economică incertă din UE, au diminuat cererea externă, lovind în exporturi. În aceste condiții, producția

globală agricolă în 2015 a înregistrat o diminuare dramatică de 13,8% f-a-p. În primul rând, micșorarea producției globale agricole a fost determinată de scăderea producției vegetale cu 22,6% f-a-p, însă a fost influențată pozitiv, dar într-un mod nesemnificativ, de creșterea producției animale, de doar 2,2% f-a-p.

- **Recolta medie per hectar** s-a diminuat pentru culturile agricole cu circa 25,2% f-a-p, cu excepția fructelor sâmburoase și struguri de soiuri tehnice care au înregistrat creșteri de 4,5% și 0,1% respectiv. Totodată, ținând cont de recolta modestă înregistrată, dar și de deprecierea valutei naționale, prețurile pentru cea mai mare parte a producției vegetale au fost în creștere cu aproximativ 22% f-a-p, fapt ce a compensat într-o oarecare măsură pierderile înregistrate de sector.
- **Producția animalieră** a înregistrat o ușoară creștere de 2,2% f-a-p, urmare a majorării producției (creșterii) vitelor și păsărilor cu 5,6 % f-a-p. Totuși, în pofida creșterii înregistrate, prețurile la produsele animale au cunoscut o descreștere de 8,9 % f-a-p, în special pentru carnea de porcine.

Figura 2. Contribuția sectoarelor la creșterea / descreșterea PIB pe trimestre în 2015, p.p.

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNS

Industria. Pe întreaga perioadă a anului 2015 producția industrială a stagnat (+0,1% f-a-p), cu o încetinire a ritmului de creștere care a început încă din T1:15. La fel ca și până acum, industria prelucrătoare a generat cea mai mare creștere a indicelui pe țară de 2,3 p.p., însă cu o descreștere semnificativă în T3:15. De asemenea, putem afirma că industria alimentară nu și-a revenit complet din șocul din 2014, înregistrând o micșorare de 4,7% f-a-p (cea mai dramatică situație atestându-se în fabricarea produselor de tutun și distilarea băuturilor alcoolice), cu diminuări record de 51% f-a-p, respectiv 36% f-a-p. La celălalt pol, se află industria fabricării echipamentelor electrice cu un avans de 32,2% f-a-p, care a și fost promotorul creșterii indicelui pe țară cu 1,1 p.p., dar și fabricarea articolelor de îmbrăcăminte și a substanțelor și produselor chimice, cu majorări de 19,9% și 17,6% respectiv f-a-p, ceea ce denotă o creștere a cererii externe pentru mărfurile date, odată cu reanimarea economiei UE.

Construcțiile. În 2015, sectorul construcțiilor a înregistrat o scădere de 12,5% f-a-p, deși volumul construcțiilor rezidențiale s-a majorat cu 11,2% f-a-p, singura creștere de altfel. Cea mai mare parte a lucrărilor a fost realizată de către agenții economici cu forma de proprietate privată, care au executat lucrări de construcție ce constituie 79,1% din volumul total al lucrărilor executate. În același timp, indicele prețurilor la lucrările de construcții-montaj este în continuă creștere, înregistrând o valoare de 8,2% în T4:15 f-a-p. Tot aici, urmare a incertitudinilor politice se observă ezitarea partenerilor de dezvoltare în inițierea unor proiecte de anvergură cu menire socială, care au fost contramandate pentru un termen nedefinit.

Comerț intern. Dinamica comerțului intern și prestării de servicii în 2015 a avut un caracter sporadic pentru toate componentele. Astfel, volumul comerțului cu amănuntul s-a micșorat cu 6,4% f-a-p, fapt ce denotă o scădere a consumului populației pe motivul diminuării puterii de cumpărare în contextul majorării prețurilor, fie o temperare a consumului ulterior nervozității sociale atestate la începutul anului. În același timp, volumul

comerțului cu ridicata a fost în descreștere cu 10,9% f-a-p. În ceea ce privește volumul serviciilor de piață prestate populației, acesta a crescut cu 1,2% f-a-p, în timp ce volumul serviciilor de piață prestate întreprinderilor s-a majorat cu 5,5 % în T4, păstrând trendul atestat încă de la începutul anului.

Provocări și prognoze

- Conform estimărilor Expert-Grup, în anul 2016 economia națională va reveni la o creștere pozitivă în al doilea semestru, înregistrând o recuperare lentă de circa 2,5% pentru întregul an. Aceasta ar putea avea loc grație revigorării compensatorii în agricultură (+10-11%), după anul agricol nefavorabil din 2015. Un alt imbold pozitiv ar putea veni din partea temperării tendințelor inflaționiste, care vor influența pozitiv creșterea economică reală, și relaxarea graduală a politicii monetare.
- Activitățile firmelor moldovenești de creare a valorii adăugate sunt relativ modeste, fragmentate și instabile pe termen lung. La momentul actual, faptul că cea mai mare contribuție la export o au mărfurile plasate în regim de perfecționare activă (lohn), în special, articolele de îmbrăcăminte și încălțăminte, urmate de cabluri și scaune etc., denotă un potențial enorm pentru astfel de operațiuni, care de fapt nu reprezintă un export propriu-zis, întrucât valoare adăugată și implicit încasările obținute sunt mai mici decât în cazul unor exporturi "clasice". Astfel de avantaje competitive sunt ușor de erodat și pierdut (acestea reprezentând condiții temporare de competitivitate și nu pot fi susținute pe termen lung), în special în contextul unei dependențe exagerate față de cererea companiilor ordonatoare din UE.
- Incertitudinea politică și instabilitatea și dezechilibrele macroeconomice diminuează și mai mult încrederea actorilor economici în calitatea pieței și descurajează comportamentele generatoare de valoare adăugată economiei. În același timp, lipsa unei predictibilități în procesul decizional erodează și mai mult încrederea mediului de afaceri, iar aplicarea deficitară a măsurilor legislative/normative (de multe ori subiectivă și netransparentă) se traduce printr-o instabilitate mărită a mediului de afaceri și printr-o diminuare a stimulentele de a investi.

Recomandări de politici

- În condițiile recesiunii economice din 2015, principală preocupare a autorităților ar trebui să fie stimularea creării valorii adăugate brute și a productivității prin focalizarea pe sectoarele economice cu avantaje competitive. În acest sens, este necesară ajustarea structurală a economiei prin mărirea ponderilor produselor, proceselor și activităților care utilizează un volum redus de resurse, dar generează o valoare adăugată relativ mare: industria IT, serviciile de afaceri, echipamentele electrice, produsele textile, îmbrăcăminte și încălțăminte.
- Instabilitatea și disputele politice atât la nivel central, cât și local, afectează semnificativ activitatea și performanțele administrației publice, cu urmări grave asupra mediului economic. Capacitatea administrativă scăzută, fragmentată și caracterizată de o delegare neclară a responsabilităților reprezintă o frână pentru competitivitatea economică a țării și pentru climatul investițional național. În aceste condiții, identificarea și deficiențelor structurale fundamentale din administrația publică centrală, cât și locală, necesită a fi una din prioritățile stringente și imediate ale guvernării.
- Politicile pe termen mediu și lung trebuie să se concentreze asupra unei strategii bazate pe exporturi, pe consolidarea competitivității întreprinderilor și diversificarea ofertei de produse. Intrarea în vigoare a Acordului de asociere și în special ZLSAC cu UE, creează premise investiționale de valorificare a avantajelor competitive și obținerii unor efecte economice pozitive pe termen lung. În acest sens, se recomandă impulsionearea ritmului de implementare a prevederilor Acordului, concomitent cu mediatizarea la scară largă a beneficiilor acestuia atât printre producătorii locali, cât și printre potențialii investitori străini.

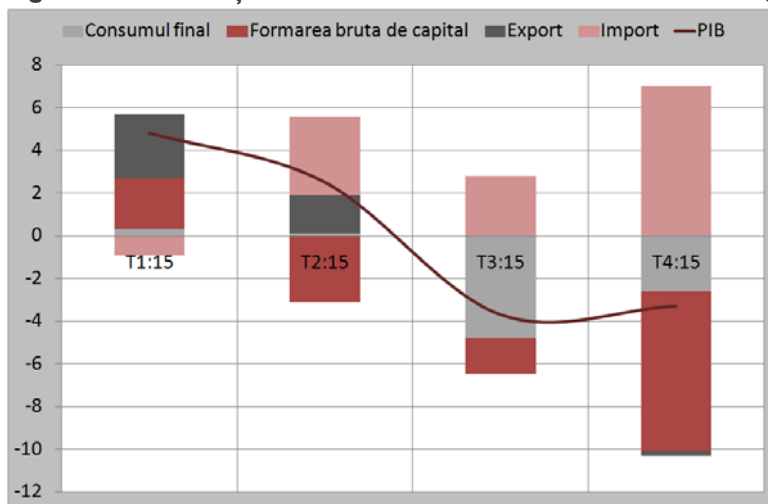
Capitolul 2. Cererea internă

Declinul economic, anticipat încă de la început de 2015, s-a dovedit a fi mai modest decât cele mai optimiste scenarii. Totuși, această situație s-a datorat doar avansării exportului net din cauza unor factori din afara performanței economiei naționale. Lipsa reformelor și situația politică internă au determinat reducerea puternică a consumului final și a investițiilor. Acestea au lăsat o amprentă adâncă asupra economiei, revenirea căreia nu va fi rapidă și nici calitativă dacă în continuare se vor ignora principalele constrângeri și se vor ocoli domeniile ce necesită reforme sistematice.

Tendințe recente

Chiar dacă economia moldovenească a fost expusă în 2015 mai multor șocuri, atât externe, dar mai cu seamă interne, anul s-a încheiat mai bine decât era de așteptat. Încă din T1:15 era evident că contractarea economiei este inevitabilă, declinul anual atingând 0,5%. Acesta reprezintă al treilea episod de declin de la relansarea economiei în 2000 și diferă semnificativ de episoadele precedente. Astfel, în 2009, declinul a fost condiționat de criza economică globală care a afectat toate trei componente de utilizări ale PIB-ului: consumul final, formarea brută de capital și exportul net. În 2012, evoluțiile externe și incapacitatea de a face față șocurilor au determinat contractarea economiei și doar consumul final a continuat să contribuie pozitiv la formarea PIB-ului, pe când celelalte două categorii de utilizări au fost în declin. În 2015, situația a fost "salvată" doar de contribuția pozitivă a exportului net (Figura 3), însă și această evoluție în mare parte nu se datorează performanțelor economice ale țării, ci mai degrabă curenților economici, și anume deprecierii puternice monedei naționale, efectele căreia asupra formării PIB-ului în curând se vor disipa.

Figura 3. Contribuția elementelor de utilizări la formarea PIB, p.p.

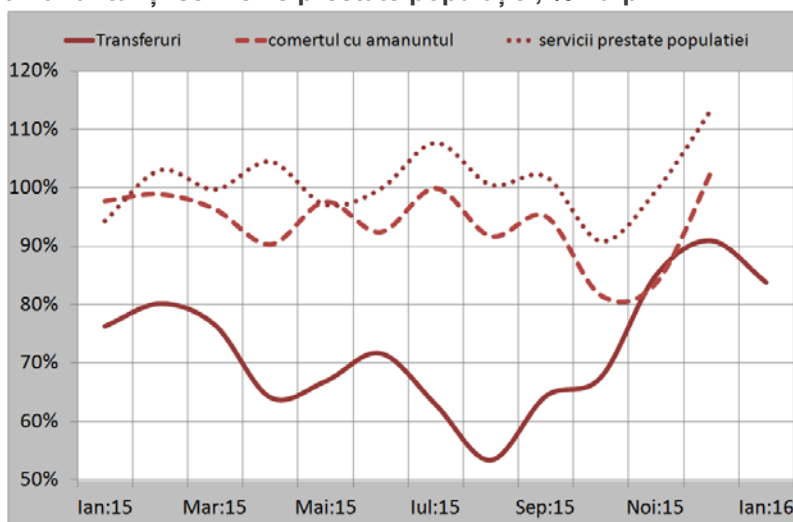

Sursa: BNS;

Contractarea consumului final cu 1,9% în 2015 s-a datorat în totalitate reducerii consumului gospodăriilor populației cu 2,3%, în timp ce consumul final al administrației publice a avut o evoluție mai stabilă. Scăderea consumului gospodăriilor casnice în a doua jumătate a anului s-a suprapus reducerii veniturilor disponibile ale populației cu 0,3% f-f-p în T3:15 și 5,1% în T4:15, veniturile din activitatea salariată reducându-se cu 2,3%. Astfel, chiar dacă rata de ocupare și salariile nominale au crescut nesemnificativ pe parcursul anului 2015, inflația înaltă a determinat creșterea

ne semnificativă a salariului real în sectorul formal, și, cel mai probabil, reducerea salariului real în sectorul informal. Până în T3:15 creșterea veniturilor a fost asigurată în mare parte de remitențe și veniturile din activitatea individuală non-agricolă. Deși balanța de plăți indică asupra reducerii remitențelor pe tot parcursul anului, aceste evoluții opuse se explică și prin faptul că nu toate remiterile sunt direcționate pentru consumul curent al gospodăriilor casnice, dar și prin decalajul între momentul intrării remiterilor și utilizării acestora. În același timp, în T4:15 ritmul de declin remiterilor și al transferurilor din străinătate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor a încetinit, tendință ce continuă și în Ian:16, ceea ce a permis o ușoară redresare a consumului în decembrie, atât comerțul cu amănuntul și serviciile prestate populației înregistrând creșteri pozitive (Figura 4). De asemenea, la sfârșit de an transferurile de peste hotare se pare că au fost utilizate preponderent pentru consum în defavoarea economiilor, depozitele persoanelor fizice încetinindu-și ritmul de creștere în luna decembrie, tendință ce continuă și în 2016, în februarie fiind înregistrată deja o reducere a acestora.

Figura 4. Evoluția transferurilor din străinătate și a cifrei de afaceri în comerțul cu amănuntul și serviciile prestate populației, % f-a-p

Sursa: BNM, BNS;

Contractarea activității investiționale a avut cel mai semnificativ aport negativ la formarea PIB-ului în 2015. Reducerea formării brute de capital a extras 2,7 p.p. din PIB în 2015 și 7,7 p.p. doar în ultimul trimestru. Anume în T4:15 investițiile în active materiale pe termen lung s-au redus și mai puternic, astfel încât declinul anual a atins 8,8%. Deși declinul anual se asociază cu reducerea puternică a lucrărilor de construcții-montaj - cu 12,1% f-a-p, în timp ce investițiile în utilaje și mașini, mijloace de transport au înregistrat o creștere anuală de 1,1%, trendul s-a schimbat la sfârșit de an. În T4:15, cea mai semnificativă diminuare a fost înregistrată pentru investițiile în utilaje, mașini și mijloace de transport, fapt ce reflectă erodarea încrederii din partea businessului. Investițiile finanțate din surse bugetare s-au redus mai puternic - cu 28,4% - tendință ce s-a accentuat spre sfârșit de an în urma modificării legii bugetului de stat și acordării priorității cheltuielilor sociale în defavoarea cheltuielilor economice. Dacă în ediția precedentă menționam despre creșterea investițiilor străine, care era mai degrabă o revenire după lipsa activității investiționale străine în 2014, datele din al doilea semestru al anului sunt chiar mai pesimiste. În a doua jumătate a anului fluxul de ISD a fost aproape neglijabil, astfel încât și investițiile finanțate din surse străine au fost mai puțin importante către sfârșit de an.

Provocări și prognoze

- Anul 2015 a lăsat o amprentă puternică asupra economiei moldovenești pentru următorii ani. Pe lângă faptul că încă o dată s-a arătat incapacitatea de a face față șocurilor, evenimentele din ultimul an au răspândit dezamăgire și incertitudine, imaginea Moldovei fiind prejudiciată atât în fața partenerilor externi, cât și a mediului de afaceri autohton. Astfel, efectele crizei sectorului bancar și înrăutățirii relațiilor cu donatorii vor fi încă simțite și pe parcursul anului 2016, chiar dacă se încearcă o remediere a situației. Din această cauză nu ne așteptăm la o recuperare rapidă și calitativă a economiei.
- Deja la sfârșit de 2015 s-a atestat reducerea ritmului de declin a remitențelor, tendință ce a continuat și în T1:16. Chiar dacă conjunctura externă este volatilă din cauza evenimentelor recente din UE, în 2016 ne putem aștepta la creșterea moderată cu cca. 0,7% a remitențelor. Cumulat cu o ușoară recuperare pe plan intern aceasta ar putea contribui la creșterea consumului gospodăriilor casnice de cca. 1%, astfel încât consumul final să revină cu o contribuție pozitivă asupra creșterii PIB-ului, însă destul de modestă.
- Anticipăm revenirea investițiilor pe trend ascendent, cu o creștere modestă de până 0,9% în 2016 datorită repercusiunilor de lungă durată a crizei sistemului bancar și percepției de corupție asupra imaginii Moldovei. În dependență de politicile adoptate, avansul moderat al investițiilor se poate transpune în creșterea proporțională a formării brute de capital de cca. 1,6% în 2016.
- Dinamica comerțului extern depinde mult de conjunctura geopolitică din 2016. Așa cum efectele deprecierei monedei naționale din 2015 asupra comerțului extern se vor disipa în curând, exportul net va avea o contribuție mai modestă, dar încă pozitivă, asupra PIB-ului.

Recomandări de politici

- După o pauză suficient de lungă în promovarea reformelor economice, guvernarea trebuie să dea dovadă de responsabilitate și să acționeze pentru revenirea la creșterea economică în baza unui model mai echilibrat, cu o evoluție sănătoasă a cererii interne. Aceasta implică coordonarea politicilor din diferite domenii pentru a asigura o creștere balansată a consumului intern și a investițiilor. Climatul de afaceri este unul dintre factorii-cheie pentru realizarea acestui scop. Doar un climat favorabil, lipsit de corupție, unde drepturile investitorilor sunt protejate poate garanta investiții mai înalte și locuri de muncă bine plătite pe termen lung. Deși acest domeniu este mereu în vizorul guvernării la nivel declarativ, pașii concreți care au fost întreprinși nu sunt nici pe departe suficienți, situație confirmată și de diverse ratinguri recente, care indică chiar asupra înrăutățirii situației.
- Pe termen scurt, creșterea consumului intern nu va fi posibilă fără coordonarea eficientă a politicilor bugetare, sociale și monetare, care să asigure protejarea și chiar sporirea veniturilor populației. Astfel, restabilirea relațiilor cu principalii parteneri externi și distribuirea chibzuită a resurselor limitate trebuie să reprezinte o prioritate pe termen scurt. Concomitent, trebuie promovate și reformele cu impact asupra veniturilor populației pe termen mediu și lung: reforme pentru îmbunătățirea accesului la finanțare bancară și non-bancară, reforma sistemului de pensii, reforma administrației publice.
- Promovarea exporturilor nu trebuie privită doar prin prisma regimurilor comerciale și a relațiilor comerciale cu principalii parteneri. Pentru a asigura creșterea cererii interne, este important de promovat transferul de tehnologii, care ar aduce investiții, ar contribui la creșterea productivității și a valorii adăugate și ar spori competitivitatea produselor autohtone pe piețele externe. Aceasta necesită modificări legislative pentru promovarea transferului tehnologic și a activității de cercetare, dezvoltare și inovare și pe termen lung ar putea contribui semnificativ la relansarea competitivității țării.

Capitolul 3. Finanțele publice

În pofida conjuncturii politice și economice nefavorabile, exercițiul bugetar al anului 2015 nu s-a soldat cu destabilizarea finanțelor publice. Acest rezultat se datorează coincidenței mai multor factori instituționali și economici, precum optimizarea cheltuielilor bugetare, amânarea convertirii în datorie publică a garanțiilor pentru creditele de urgență ale BNM pentru băncile problematice, creșterea încasărilor fiscale, dar și o descreștere economică mai temperată decât a fost prognozată inițial. Totodată, în contextul perpetuării în 2016 a riscurilor bugetare ce țin de sectorul bancar, de finanțarea datoriei publice și de continuarea înghețării finanțării externe, rămâne pe agenda executivului aprobarea unui buget în baza unor prognoze cât mai realiste.

Tendințe recente

Finanțele publice au încheiat anul 2015 cu o diminuare esențială a deficitului bugetar față de nivelul prognozat în rectificarea din toamnă. La finele anului, deficitul Bugetului Public Național (BPN) a constituit doar 2,2% din PIB față de 4,2% planificat. O astfel de reducere se datorează, în cea mai mare parte, neexecutării cheltuielilor planificate, ele atingând doar un nivel de 92,9% din volumul prevăzut. Principalele motive de reducere a cheltuielilor au fost înghețarea finanțării externe și creșterea costului de refinanțare a datoriei interne. Astfel, nu au fost încasate 703,5 mil. lei din granturile externe (cu 26,5% mai puțin decât prevăzut), iar deservirea datoriei a crescut mai mult de 2 ori față de 2014, până la 793,6 mil. lei. Totodată, o amplificare a deficitului bugetar s-a putut evita și datorită creșterii în continuare a veniturilor bugetare.

Majorarea veniturilor bugetare se datorează și descreșterii mai lente a economiei naționale față de prognozele inițiale. În cazul dacă se realiza scenariul de descreștere cu -2% f-a-p a PIB-ului, discrepanța dintre nivelurile de venituri fiscale precizate în rectificarea bugetară și cele realizate era cu circa 175 mil. lei mai mare (Tabelul 2). Totodată, însăși existența unor diferențe majore dintre cifrele propuse în proiectul de rectificare bugetară din 2015 și încasările efective până la sfârșitul anului, scot în evidență neajunsuri în capacitățile de prognozare a instituțiilor relevante. Astfel, cum se observă din Tabelul 1, o prognozare alternativă a veniturilor fiscale bazate pe o descreștere economică de -0,5% f-a-p rezultă într-o sumă aproape identică a veniturilor fiscale efectiv realizate (o eroare de doar 0,03%).¹ Chiar și cifra prognozată în octombrie 2015, la finalizarea procesului de rectificare bugetară, pe bază de o descreștere de -2% f-a-p a PIB-ului este mai aproape de încasările realizate, decât ceea ce s-a propus în procesul de rectificare.²

Tabelul 2. Prognozele încasărilor fiscale pe anul 2015 (mil. lei)

	Precizat	Realizat	Prognozat (-2% f-a-p)	Prognozat (-0,5% f-a-p)	Eroare (4/2,%)
	1	2	3	4	5
Venituri fiscale	38507,7	38107,1	37932,1	38095,6	-0,03
Impozite pe venit	5392,3	5553,7	5512,3	5534,7	-0,34
Contribuții de asigurări sociale	9182,1	9269,2	9272,3	9310,7	+0,45
Prime pentru asigurările obligatorii de asistență	2834,0	2854,6	2784,0	2795,1	-2,08

¹ Prognoza veniturilor fiscale efectuată în baza G.P.Jenkins, C.Y.Kuo, G.P.Shukla "Tax Analysis and Revenue Forecasting. Issues and Techniques", Harvard Institute for International Development, 2000.

² I. Morcoțîlo "Analiza Rectificării Bugetare pentru 2015", Expert-Grup, 2015.

medicală					
Impozitul pe bunurile imobiliare	358,4	359,3	363,0	364,5	+1,45
Impozite interne pe mărfuri și servicii, inclusiv	19489,1	18742,0	18680,5	18763,9	+0,12
<i>TVA, total</i>	<i>14243,3</i>	<i>13714,0</i>	<i>14011,6</i>	<i>14070,6</i>	<i>+2,6</i>
<i>Accize, total</i>	<i>3673,7</i>	<i>3843,9</i>	<i>3822,7</i>	<i>3838,4</i>	<i>-0,14</i>
Impozite asupra comerțului internațional și operațiunilor externe	1251,8	1328,3	1320,0	1326,6	-0,13

Sursa: Calculele Expert-Grup în baza datelor MF

Principalele riscuri bugetare din 2015 s-au păstrat și la începutul lui 2016. Deși în Ian:16, BPN a fost încheiat cu un excedent de 96,9 mil. lei, deja către finele lui Feb:16, Ministerul Finanțelor a sistat achizițiile publice, cu excepția celor mai necesare cheltuieli.³ Principalele cauze, ca și în cazul precedent de sistare din Iul:15, sunt blocarea în continuare a finanțării externe și costul ridicat de emisie a Valorilor Mobiliare de Stat (VMS). Astfel, în Ian:16 au fost încasate doar 1,3 mil. lei din granturi externe față de 40,5 mil. lei în aceeași perioadă al anului precedent.

În situația actuală este necesară aprobarea bugetului pentru anul 2016 în baza unor prognoze cât mai realiste pentru anul curent. De asemenea, parametrii-cheie ale noului BPN trebuie să se bazeze pe sursele reale de venituri pe intern și o optimizare a cheltuielilor bugetare pe anul curent, pentru a evita un deficit bugetar excesiv. Anume acestea trebuie să fie premisele-cheie în planificarea bugetară, deoarece trebuie luat în calcul faptul că, chiar dacă autoritățile vor reuși să semneze un memorandum cu FMI și să consolideze încrederea partenerilor de dezvoltare, finanțarea externă ar putea intra în bugetul de stat doar în 2017.

O sursă majoră de finanțare a deficitului BPN în 2016 va fi privatizarea proprietății publice. Deja a fost anunțată o rundă de privatizare masivă a bunurilor din proprietatea publică. Printre loturile scoase la licitație figurează și cotele majore ale statului în S.A. "Barza Albă" (100%), S.A. "Tutun - CTC" (90,81%), S.A. Magazinul Universal Central "UNIC" (85,45%), S.A. "Aeroport Catering" (100%) și S.A. "Floare - Carpet" (59,49%).⁴ În total, se prognozează, ca veniturile din privatizare să atingă suma de circa 1,7 miliarde de lei, fiind aproximativ echivalent cu suma finanțării externe pe care Republica Moldova o ratează la momentul actual. Veniturile fiscale, la rândul său, se prognozează să se majoreze în termeni nominali cu 8,7% f-a-p în cazul unei creșteri a PIB-ului de 0,8% și cu aproximativ 10,1% în cazul unei creșteri de 2,5% (Tabelul 3).⁵

Tabelul 3. Prognozele încasărilor fiscale pe anul 2016 (mil. lei)

	Prognoza PIB (+0,8% f-a-p)	Prognoza PIB (+2,5% f-a-p)
Venituri fiscale	41415,5	41939,2
Impozite pe venite	6041,3	6117,6
Contribuții de asigurări sociale	9977,0	10104,4
Prime pentru asigurările obligatorii de asistență medicală	3113,8	3153,0
Impozitul pe bunurile imobiliare	373,4	378,3
Impozite interne pe mărfuri și servicii, inclusiv	20487,6	20725,2
<i>TVA, total</i>	<i>14867,0</i>	<i>15055,5</i>

³ <http://tender.gov.md/ro/content/comunicat-privind-sistarea-temporar%C4%83-public%C4%83rii-%C3%AEn-buletinul-achizi%C8%9Bilor-publice-0>

⁴ <http://www.app.gov.md/ro/content/comunicat-de-presa>

⁵ Prognoza veniturilor fiscale efectuată în baza G.P.Jenkins, C.Y.Kuo, G.P.Shukla "Tax Analysis and Revenue Forecasting. Issues and Techniques", Harvard Institute for International Development, 2000.

Accize, total	4270,1	4322,9
Impozite asupra comerțului internațional și operațiunilor externe	1422,4	1440,7

Sursa: Calculele Expert-Grup în baza datelor MF

Utilizarea VMS în calitate de sursă de finanțare a deficitului bugetar va fi constrânsă de majorarea costurilor de deservire. Astfel, ratele nominale medii anuale ponderate la VMS în T1:16 au fost peste 23% și cel mai probabil că media anuală să fie în jur de 21-22%, sau cu 1-2 p.p. mai mult decât în anul 2015. Chiar dacă soldul datoriei interne nu se va majora semnificativ în anul curent, creșterea ratelor medii de dobândă cu 1-2 p.p. o să ducă la o majorare a deservirii cu 150 – 200 mil. lei, până la 1 miliard de lei pentru datoria internă. De asemenea o presiune adițională asupra bugetului în deservirea datoriei de stat va veni din partea creșterii volumului de rambursare a datoriei de stat externe cu aproximativ 25,5% f-a-p. La aspectele menționate se adaugă și presiunile exercitate în rezultatul convertirii garanției Guvernului pentru creditele de urgență acordate de BNM băncilor problematice în datorie de stat, costul căreia poate să dubleze deservirea datoriei interne anuale. Desigur, deblocarea creditului din partea României în valoare de 150 mil. euro⁶ o să mărească spațiul de manevră pentru executiv, însă va amplifica problema datoriei externe, deservirea căreia se planifică să crească continuu în anii viitori atingând valori îngrijorătoare în anul 2020.⁷

Provocări și prognoze

- Realizarea unui BPN echilibrat în 2016 depinde în mare măsură de stabilitatea macroeconomică și de semnarea unui memorandum cu FMI. Importanța primului factor crește cu atât mai mult, cu cât realizarea celui de-al doilea este amânat în timp, o eventuală semnare a memorandumului putând fi realizată în cel mai bun caz în a doua jumătate a anului, iar deblocarea finanțării să aibă loc doar în 2017. În cazul unor șocuri economice legate de riscurile din sistemul bancar, poate să crească în continuare volumul sumelor orientate către deservirea datoriei de stat (creșterea ratelor de dobândă și deprecierea leului) și să se diminueze veniturile fiscale față de nivelul prognozat.
- Există riscul ca autoritățile, din considerente politice, să meargă pe opțiunea de majorare a unor cheltuieli sociale din contul majorării deficitului bugetar sau pe baza unei estimări prea optimiste a încasărilor bugetare până la finele anului. Aspectul negativ al unei posibile creșteri a deficitului va consta în faptul că optimizarea cheltuielilor bugetare și majorarea celor sociale vor avea loc din contul reducerii investițiilor publice, atât din componenta de finanțare externă cât și din sursele interne.

Recomandări de politici

- Este imperativ de a accelera procesul de negocieri cu FMI pentru a debloca finanțarea externă. Deblocarea surselor externe este importantă nu atât din perspectiva de echilibrare bugetară, dar pentru a amplifica investițiile capitale în economia națională. Cum a arătat experiența anului 2015, finanțele publice pot fi balansate și în lipsa unor surse din extern, dar alocările publice sunt orientate către activitatea curentă și cele sociale din contul reducerii investițiilor, fiind compromisă creșterea economică pe termen lung.
- Discrepanțele între nivelul de încasări bugetare realizate și cele prognozate, chiar și în rectificarea bugetară la finele anului precedent, au scos în evidență necesitatea consolidării capacităților de prognozare a instituțiilor de resort. În acest context este oportun de a atrage asistență tehnică și financiară adițională din partea partenerilor externi în domeniul de prognozare și planificare macrofinanciară.

⁶ <http://www.wall-street.ro/articol/Social/196689/imprumutul-de-150-de-milioane-euro-catre-r-moldova-a-fost-aprobat-de-camera-deputatilor-acesta-fusese-blocat-in-2015-de-iohannis.html>

⁷ [http://mf.gov.md/files/files/Datoria%20de%20Stat/Datoria%20Publica/Raport%202015\(1\).pdf](http://mf.gov.md/files/files/Datoria%20de%20Stat/Datoria%20Publica/Raport%202015(1).pdf)

- Evitarea unor șocuri pentru BPN pe viitor poate fi obținută prin reajustarea cadrului normativ și mărirea transparenței în finanțele publice. În acest sens, este binevenită instituirea unui Consiliu Fiscal, crearea căruia se planifică actualmente de către Ministerul Finanțelor. În conjunctura actuală, este critic ca până la finele anului să fie finalizate toate consultările pe acest subiect și să fie creat un Consiliu funcțional.

Capitolul 4. Piața muncii

Indicatorii cantitativi ai pieței muncii, cum era anticipat, nu au înregistrat către finele anului 2015 o deteriorare semnificativă. Această flexibilitate, care s-a manifestat prin creșterea nivelului de ocupare într-o perioadă de recesiune economică, a influențat negativ productivitatea muncii și dinamica salariilor la nivel macroeconomic. De fapt, la acest capitol economia națională se ciocnește cu două mari provocări – frânarea continuă a ratelor de creștere a indicatorilor menționați și persistența discrepantei dintre creșterea salariilor și a productivității muncii. Ambele tendințe, pe lângă aspectele structurale ale pieței muncii, vor submina în continuare competitivitatea forței de muncă locale și creșterea durabilă a veniturilor.

Tendențe recente

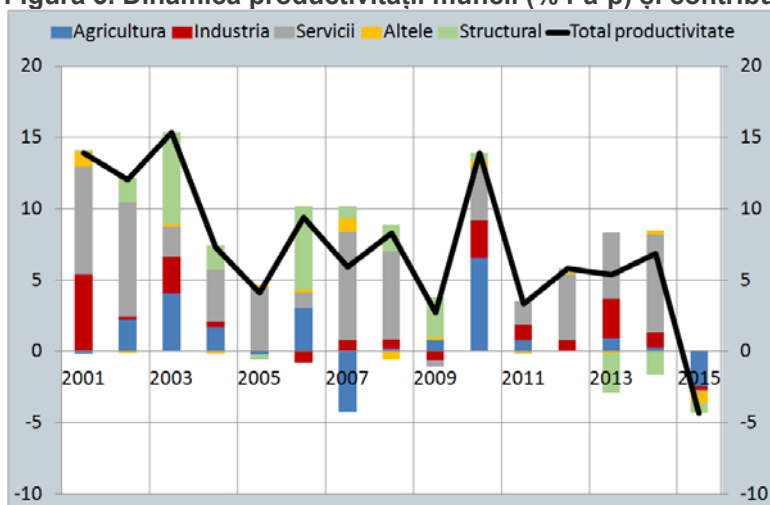
Piața muncii din Republica Moldova a încheiat anul 2015 într-o notă destul de pozitivă. Pe lângă faptul că șomajul a crescut doar cu 1 p.p. f-a-p până la 5%, se evidențiază și majorarea ratei de ocupare până la 40,3%. Creșterea numărului populației economic active în ultimul an se poate datora reîntoarcerii emigranților moldoveni, acest fapt fiind dovedit și de descreșterea numărului persoanelor care se aflau la lucru peste hotare până la minimul din ultimii patru ani, în 2015 scăzând cu aproximativ 16,4 mii f-a-p. Astfel, cum a fost menționat în edițiile precedente ale MEGA, principalii indicatori ai pieței muncii au fost determinați atât de reîntoarcerea migranților de peste hotare⁸, cât și de sporirea capacității economiei naționale de a genera noi locuri de muncă⁹. Creșterea, însă, a ocupării într-un an cu o recesiune economică a influențat negativ productivitatea muncii.

Productivitatea muncii la nivel macroeconomic a înregistrat cea mai drastică scădere din ultimii 15 ani. Aceasta s-a diminuat aproximativ cu 5% f-a-p, pentru prima dată din 2001 încoace înregistrându-se o rată negativă de creștere a acestui indicator. În aspect sectorial cea mai semnificativă contribuție la scăderea productivității a avut agricultura, care asigură aproximativ jumătate din descreșterea înregistrată. Evoluția respectivă se datorează secetei și, respectiv, diminuării volumului de producție agricolă în 2015, precum și creșterii în continuare a numărului populației ocupate în acest sector până la 32% din totalul populației ocupate (nivelul anului 2007). Creșterea ocupării în agricultură din contul altor sectoare mai productive a contribuit la descreșterea productivității agregate aproximativ cu 0,7 p.p. (efectul structural), tendința respectivă menținându-se al treilea an consecutiv și accentuând unele dezechilibre în domeniul respectiv (Figura 5).

⁸ A. Lupușor, A. Fala, I. Morcotîlo, D. Cenușă "MEGA XII: Anul riscurilor economice majore, T1 - 2015"

⁹ A. Lupușor, A. Fala, A. Popa, I. Morcotîlo, V. Gumene "MEGA XIII: 2015 – anul temerilor economice care s-au adeverit, T4 - 2015"

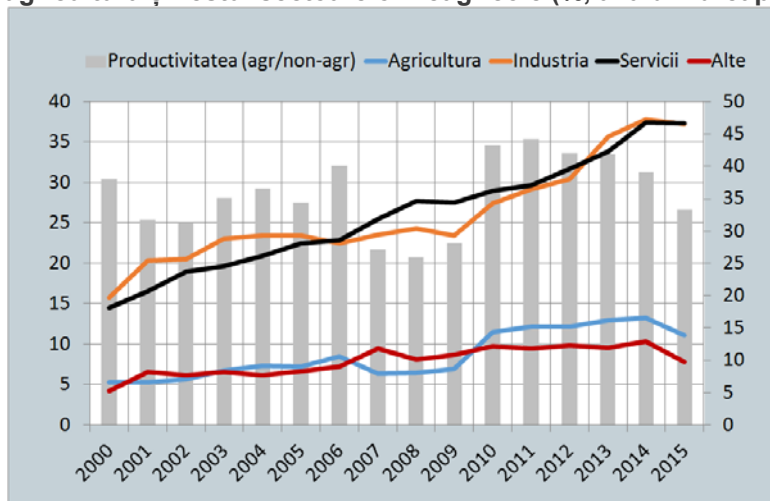
Figura 5. Dinamica productivității muncii (% f-a-p) și contribuțiilor sectoriale (p.p.)

Sursa: Calculele Expert-Grup în baza datelor BNS

S-au menținut și dezechilibrele intersectoriale la nivelul productivității muncii. Aceste dezechilibre se manifestă, în primul rând, prin persistența decalajului între productivitatea din agricultură și sectoarele de servicii și industrie. Astfel, în ultimul deceniu nivelul maxim atins de productivitatea muncii în agricultură a fost de circa 35% din nivelul productivității din sectorul non-agricol, scăzând în ultimii trei ani la 30% datorită creșterii numărului populației ocupate în acest sector (Figura 6). Evoluția curentă de majorare a populației ocupate în sectorul agricol, nefiind însoțită de diminuarea ocupării neformale și creșterea raportului dintre capitulul fix și factorul muncă prin investiții, va duce la creșterea discrepanței menționate și va avea un impact negativ asupra productivității agregate.

Figura 6. Evoluția productivității muncii (mil. lei/angajat în prețurile anului 2000, axa din stânga) și raportului dintre productivitate din agricultură și restul sectoarelor neagricole (% , axa din dreapta).

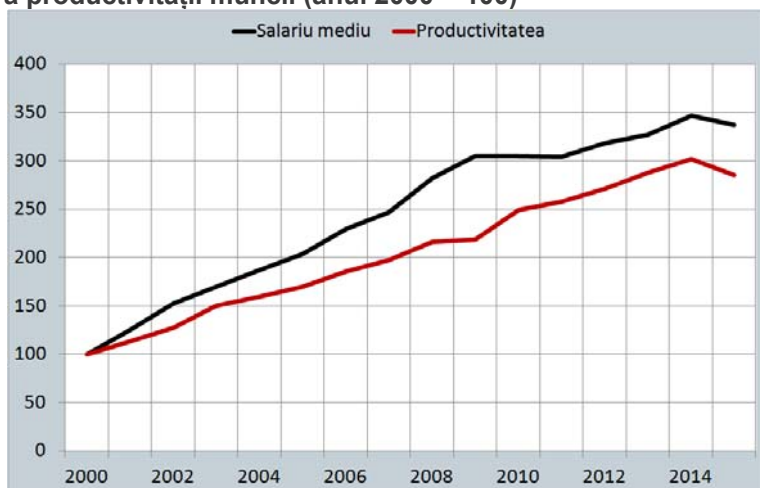

Sursa: Calculele Expert-Grup în baza datelor BNS

Pe lângă dezechilibrele sectoriale de productivitate, pe piața muncii persistă și decalaje ce țin de raportul dintre salariul real și productivitatea muncii. Acest decalaj se manifestă prin faptul că salariile reale în Republica Moldova în ultimii 15 ani au crescut mai rapid decât productivitatea muncii. Astfel, către finele anului 2015 salariul mediu pe economie a crescut în termeni reali față de anul 2000 de 3,4 ori, în timp ce productivitatea în aceeași perioadă a crescut doar de 2,9 ori (Figura 7). În pofida faptului că din anul 2009 creșterea acestui decalaj s-a diminuat, în anul 2015 el a crescut din nou

datorită descreșterii mai lente a salariilor reale (-2,7% f-a-p) în raport cu diminuarea productivității muncii (-5,5% f-a-p). Menținerea și creșterea în continuare a acestui decalaj va știrbi din competitivitatea forței de muncă din Republica Moldova față de alte țări din regiune, la care se atestă un raport invers dintre creșterea salariilor și a productivității muncii.¹⁰

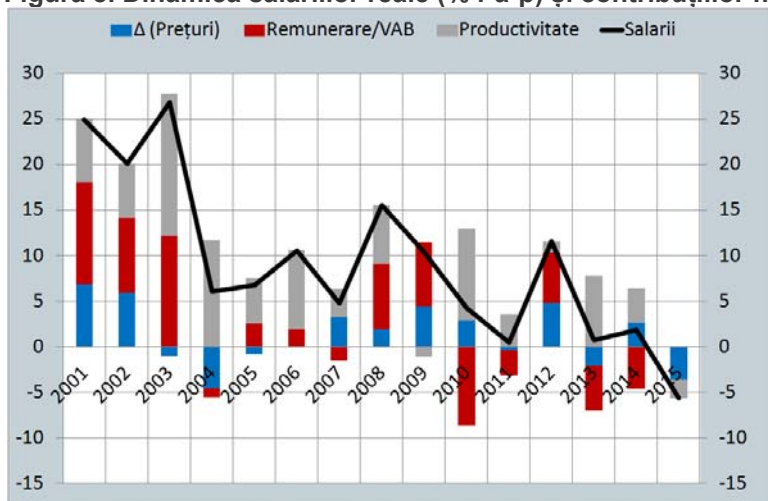
Figura 7. Evoluția indicilor salariului mediu pe economie și a productivității muncii (anul 2000 = 100)

Sursa: Calculele Expert-Grup în baza datelor BNS

Pe parcursul mai multor ani, productivitatea muncii nu a fost factorul decisiv în creșterea salariilor reale. Majorarea menționată mai sus a decalajului dintre salarii și productivitate se datorează și altor doi factori – contribuția remunerării salariaților la formarea Valorii Adăugate Brute (VAB) și diferenței dintre prețurile producătorilor (deflator) și cele de consum (IPC). Pe parcursul ultimului deceniu contribuția acestor factori-cheie a variat ca magnitudine (Figura 8). Totodată, se observă că în ultimii ani, odată cu încetinirea ratelor de creștere a productivității muncii și descreșterii ponderii remunerării are loc și decelerarea ratelor de creștere a salariilor reale, de la o creștere medie de 14% anual (perioada 2001 – 2009) la 2,2% anual (perioada 2010 – 2015).

Figura 8. Dinamica salariilor reale (% f-a-p) și contribuțiilor fiecărui factor (p.p.)

Notă: În lipsa datelor publicate pentru anul 2015, ponderea remunerării în VAB din 2015 = 2014;

Sursa: Calculele Expert-Grup în baza datelor BNS

¹⁰ A. Sharpe, J.F. Arsenault, P. Harrison "The Relationship between Labor Productivity and Real Wage Growth in Canada and OECD Countries", CSLRS Research Report No. 2008-8.

Restabilirea ratelor de creștere a salariilor reale va depinde în primul rând de evoluția productivității muncii. Acest fapt se datorează nu doar relației intrinsece dintre aceste variabile, dar și de diminuarea volatilității ponderii remunerării în VAB din ultimii ani, care tinde să se stabilizeze în jurul de 50%. Totodată, pe termen mediu și lung această variabilă va crește cel puțin cu câteva p.p. din VAB spre o medie înregistrată în țările din regiune, la care ponderile respective tind spre 60% din VAB.¹¹ În cazul în care creșterea salariilor reale va depinde doar de redistribuirea venitului național spre factorul muncă și de diferența de prețuri menționată mai sus, această creștere nu va fi durabilă și va duce la pierderea competitivității economiei naționale.

Provocări și prognoze

- O provocare pentru competitivitatea economiei naționale va rămâne încetinirea ratelor de creștere a productivității muncii și lărgirii decalajelor dintre nivelele de productivitate dintre sectorul agricol și sectoarele non-agricole. Aceste tendințe vor avea un impact negativ asupra calității creșterii economice, care se va baza pe utilizarea extensivă și nu intensivă a factorilor de producție.
- Persistența decalajului între ratele de creștere a salariilor și productivității muncii în favoarea primei variabile va știrbi din competitivitatea economiei naționale. Această evoluție este și mai îngrijorătoare în contextul necesității extinderii prezenței Moldovei pe piețele externe, deoarece la cele mai competitive țări și la principalii parteneri comerciali acest raport este invers. Astfel, pentru a reuși pe piețele externe, inclusiv și în cadrul AA/ZLSAC sunt necesare reforme care să stimuleze productivitatea muncii.
- Pe lângă aspectul de competitivitate, diminuarea ratelor de creștere a productivității muncii va diminua ratele de creștere și a salariilor reale. Acest fapt precum și ponderea destul de joasă a remunerării în VAB doar vor perpetua și accentua procesul de exod al forței de muncă.

Recomandări de politici

- Creșterea durabilă a economiei naționale depinde, în primul rând, de nivelul și dinamica productivității muncii. De aceea, această variabilă trebuie să devină o prioritate pentru autoritățile publice în promovarea reformelor care să stimuleze creșterea productivității muncii. Printre principalele eforturi se pot indica creșterea calității factorului muncă prin implementarea reformelor educaționale și de mentorat, majorării raportului dintre capitalul fix și forța de muncă prin stimularea investițiilor directe, precum și prin stimularea activității de cercetare și dezvoltare.
- Dinamica remunerării muncii poate fi stimulată și prin obținerea unei diferențe pozitive dintre prețurile de producție a companiilor și prețurile de consum pentru angajați. În timp ce prețurile de consum depind în mare măsură de stabilitatea macroeconomică și politica monetară promovată de către BNM, prețurile de producție a companiilor în mare parte depind de segmentele ocupate în lanțurile valorice internaționale, complexitatea afacerilor și orientarea spre export. Astfel, cu cât mai complexe sunt afacerile și companiile naționale care ocupă un loc înalt în lanțurile valorice internaționale, iar pe intern este un mediu inflaționist stabil, cu atât angajații tind să beneficieze dintre diferențele de prețuri de producție/export și prețurile de consum. În acest context, liberalizarea comerțului cu UE trebuie susținută de reforme de stimulare a companiilor autohtone de a mări competitivitatea și de a se integra în lanțurile valorice orientate către UE.
- Atât productivitatea muncii, cât și ponderea remunerării în VAB, depind în mare măsură de nivelul angajării informale. Diminuarea acestui fenomen, în special în sectorul agricol, va îmbunătăți semnificativ productivitatea muncii și nivelul de remunerare direct atribuit.

¹¹ A. Arpaia, E. Perez, K. Pichelmann "Understanding Labor Income Share Dynamics in Europe", Economic and Financial Affairs Directorate General of EC, Economic Papers 379, May 2009.

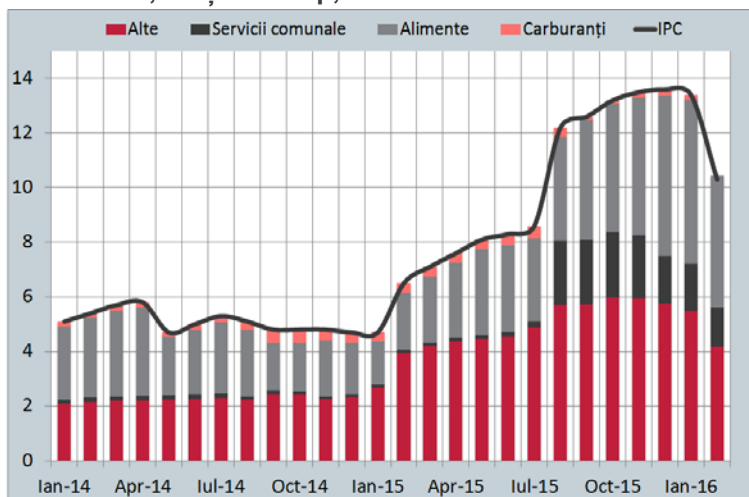
Capitolul 5. Prețuri și politica monetară

Tendențele inflaționiste încep să se tempereze, pe fondul stabilizării monedei naționale, dar și a creșterii bazei de comparație. Aceasta a permis BNM să inițieze procesul de relaxare a politicii monetare. Totuși, mai multe riscuri, atât externe, dar în special interne, continuă să amenințe mediul inflaționist, fapt ce nu permite BNM să relaxeze mai rapid politica monetară.

Tendențe recente

Se conturează primele semne de stabilizare a tendințelor inflaționiste. Dacă anul 2015 poate fi considerat anul exploziei inflaționiste, Indicele Prețurilor de Consum (IPC) majorându-se de peste 3 ori (de la 4,7% în Ian:15 la 13,6% în Dec:15, f-a-p), 2016 se anunță a fi anul stabilizării inflaționiste. Pe fondul unei stabilizării relative a cursului de schimb, principalul „vinovat” al creșterii prețurilor din 2015, anticipăm coborârea nivelului inflației sub pragul de 2 cifre deja către finele lui T1:16 sau cel târziu la începutul lui T2:16. Primele semne în acest sens au putut fi observate în Feb:16, când IPC anual a coborât la 10,3%, de la 13,4% în Ian:16. O scădere atât de rapidă (-3,1 p.p. în doar o lună) este rezultatul direct al creșterii bazei de comparație. Anume în Feb:15, a început trendul inflaționist pronunțat, IPC anual crescând cu 1,8 p.p. față de Ian:15. Alt factor important a fost ieftinirea combustibililor cu 2,4% f-a-p, precum și reducerea tarifului la gazele naturale prin rețea cu 1,4% f-a-p, urmare a tendințelor de la bursele mondiale. Nu în ultimul rând, tendința dezinflaționistă este determinată de consumul anemic din partea populației. Per ansamblu, tendințele inflaționiste au continuat să fie modelate preponderent de produsele alimentare și cele nealimentare (Figura 9).

Figura 9. Contribuția principalelor componente la formarea Indicelui Prețurilor de Consum, creștere f-a-p, %

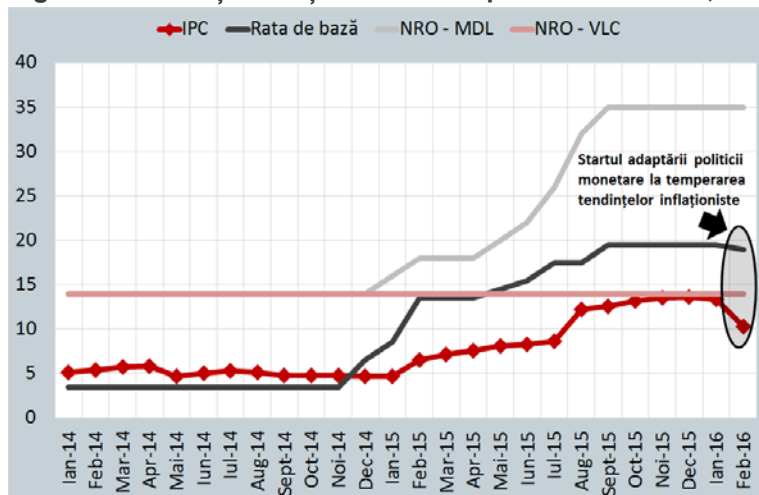

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS

BNM a recurs la înăsprirea pronunțată a politicii sale monetare pe parcursul anului 2015, pentru a face față presiunilor inflaționiste. Totuși, în 2016, aceasta va iniția procesul de adaptare a politicii monetare la tendințele dezinflaționiste. Pentru a elimina principalul factor inflaționist din 2015 – deprecierea monedei naționale – BNM a majorat pe parcursul anului trecut norma rezervelor obligatorii în lei moldovenești până la 35%, iar rata de bază – până la 19,5%, fapt ce a stimulat atractivitatea depozitelor în monedă națională, precum și a titlurilor de stat. Drept rezultat, s-a reușit stabilizarea relativă a leului, precum și consolidarea capitalizării sectorului bancar (vezi Capitolul 6), însă cu prețul restrângerii activității de creditare și recesiunii economice. Totuși, la

Începutul anului 2016, odată cu stabilizarea monedei naționale și temperarea tendințelor și așteptărilor inflaționiste, BNM a inițiat procesul de relaxare a politicii monetare. Astfel, în Feb:16, rata de bază a fost micșorată cu 0,5 p.p., până la 19%, iar în Mar:16 aceasta a coborât până la 17%. Totuși, norma rezervelor obligatorii – principala piedică în calea relansării activității de creditare – a rămas la nivelul precedent, având în vedere nivelul înalt de incertitudine, atât la nivel macroeconomic, cât și la nivelul sectorului bancar (Figura 10).

Figura 10. Evoluția IPC și a ratelor de politică monetară, %

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS și BNM

Odată cu stabilizarea cursului de schimb, a dispărut și necesitatea de intervenții valutare din partea autorității monetare. Astfel, dacă în 2014 BNM a vândut echivalentul a circa 58 milioane USD, iar în primele 9 luni ale anului 2015 – circa 57 milioane USD, începând cu luna Oct:15, banca centrală a intervenit pe piața valutară doar pentru a procura valută (echivalentul a circa 9 milioane USD). Deși, aceasta a temperat presiunile asupra activelor oficiale de rezervă, nivelul acestora continuă să fie aproape de nivelul minim admisibil (circa 4,5 luni de importuri consecutive), iar pe fundalul plăților aferente obligațiunilor externe ale Republicii Moldova, precum și a deprecierei valutei componente ale rezervelor valutare în raport cu dolarul SUA, nivelul acestora a urmat o traiectorie ușor descendentă pe parcursul ultimelor luni (Figura 11).

Figura 11. Intervențiile BNM pe piața valutară și activele oficiale de rezervă, milioane USD

Sursa: BNM

Prognoze și provocări

- Trendul dezinflaționist urmează să continue pe parcursul anilor 2016-2017, IPC mediu fiind prognozat la circa 8-9% în 2016 și 6,0-6,5% în 2017. Principalele premise pentru atenuarea presiunilor inflaționiste țin de creșterea bazei de comparație (după explozia inflaționistă în 2015, este logic să anticipăm o revenire graduală în 2016), un an agricol mai favorabil manifestat prin creșterea ofertei de produse agricole pe piața internă, precum și stabilizarea cursului de schimb al monedei naționale. În plus, din cauza perpetuării incertitudinii economice, în paralel cu reducerea reală a veniturilor populației, activitatea investițională și de consum va rămâne amorfă, fapt ce va menține scăzute presiunile inflaționiste din partea cererii.
- Totuși, evidențiem și anumite riscuri inflaționiste. În primul rând, continuarea reducerii încasărilor din remiteri, exporturi, investiții străine directe și menținerea înghețării asistenței externe, păstrează anumite riscuri pentru stabilitatea monedei naționale. Stabilitatea monedei naționale ar putea fi subminată și de perpetuarea sau chiar o eventuală înrăutățire a situației din sectorul bancar. În al doilea rând, există riscul scumpirii carburanților drept urmare a creșterii prețurilor la bursele internaționale. În al treilea rând, înăsprirea politicii fiscale, prin eventuala majorare a unor taxe și impozite ar putea crea presiuni inflaționiste pe termen scurt.
- BNM este prinsă în una din cele mai dificile condiții care pot fi imaginate în promovarea politicii monetare. Pe de o parte, cererea scăzută de consum, recesiunea economică și lipsa presiunilor inflaționiste din partea cererii motivează relaxarea politicii monetare. Pe de altă parte, persistă mai multe riscuri inflaționiste descrise în paragraful anterior care nu permit relaxarea mai rapidă a politicii monetare. În plus, în contextul crizei bancare, BNM a suferit o puternică lovitură de credibilitate care subminează eficiența politicii monetare.

Recomandări de politici

- Toate eforturile BNM trebuie să fie orientate spre consolidarea reputației instituției, prin soluționate crizei bancare (vezi capitolul 6) și reformarea instituției din interior. Principalele priorități în acest sens trebuie să vizeze ameliorarea guvernantei corporative din cadrul BNM, în special prin completarea funcțiilor vacante în comitetul executiv și consiliul de supraveghere; și dezvoltarea capacităților de cercetare, cu accent pe prognozarea indicatorilor de alertă timpurie privind crizele economice și financiare.
- Politica monetară necesită o ajustare graduală la diminuarea nivelului actual și prognozat al inflației. În acest context, dacă nu se vor materializa careva riscuri inflaționiste majore, recomandăm reducerea ratei de bază până la 12% pe parcursul anului 2016, și până la 8% pe parcursul anului 2017. În același timp, norma rezervelor obligatorii ar putea fi micșorată gradual însă doar după apariția primelor semnale clare de relansare economică, pentru a putea permite băncilor să-și îmbunătățească portofoliile bancare din contul creșterii creditării.

Capitolul 6. Sectorul bancar

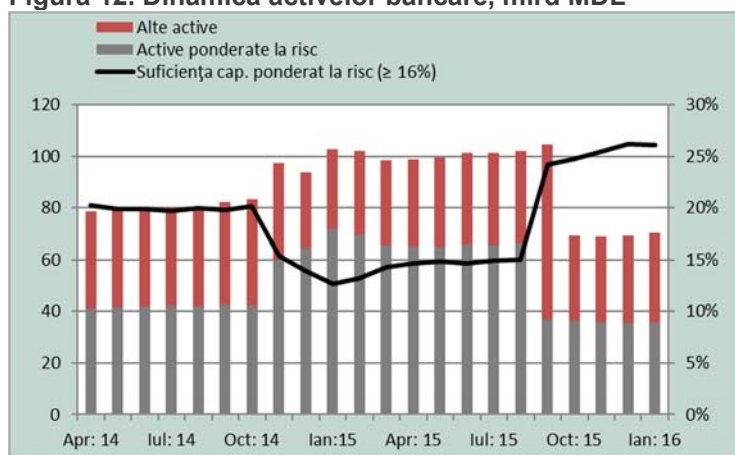
Situația din sectorul bancar autohton pare să se stabilizeze gradual după șocurile înregistrate pe parcursul anului trecut. Pe de altă parte continuă supravegherea specială impusă la cele mai mari 3 bănci din sector, care trebuie să-și îmbunătățească de urgență guvernanta corporativă, calitatea activelor și gradul de risc asumat. În același timp, se observă o anumită activizare a autorităților și a comunității donatorilor în ceea ce ține de reformarea sectorului bancar, în special în domeniul transparenței acționarilor și implementării prevederilor Basel III.

Tendențe recente

După șocurile din anul trecut ce au determinat ample evoluții structurale în sectorul bancar, situația se stabilizează gradual. Totuși, o serie de incertitudini continuă să persiste atât la nivel de bancă centrală cât și la nivel de bănci comerciale. De asemenea, vizita misiunii FMI din Feb:16 demonstrează că Republica Moldova rămâne slab pregătită pentru semnarea unui nou acord de împrumut, în condițiile în care investigația privind fraudele bancare derulează lent, iar situația privind creditele de urgență acordate de BNM celor trei bănci aflate în proces de lichidare rămâne a fi neclară (nu este clar cine va achiziționa titlurile de stat la rata dobânzii de 5% pentru a acoperi creditul garantat de către Guvern). Totodată, chiar dacă alegerea unui nou guvernator pare să se fi sfârșit cu un rezultat pozitiv, acest fapt nu rezolvă pe deplin situația legată de funcționalitatea deplină a băncii centrale, rămânând sub semnul întrebării cele două funcții de viceguvernator (menționăm că deciziile importante se iau cu majoritatea voturilor Comitetului executiv al BNM, format din guvernator vacante și patru viceguvernatori). De asemenea, promovarea unui pachet de legi privind fortificarea independenței BNM provoacă disensiuni în mediul politic nefiind certă perioada adoptării acestuia.

Principalii indicatori de activitate bancară par să se redreseze odată cu eliminarea din statisticile BNM a punctelor de bilanț a celor trei bănci. Astfel, analizând evoluția activelor în ultimele 4 luni se observă o tendință anemică de creștere, valoarea totală a acestora variind în jurul sumei de 70 mld. MDL. În același timp, indicatorul suficienței capitalului ponderat la risc se menține în jurul valorii de 26%, cu 10 p.p peste limita impusă, ceea ce demonstrează că băncile rămase în sistem sunt capabile pentru moment să facă față unor eventuale riscuri majore. Anumite îngrijorări trezește creșterea gradului de concentrare a activelor, în Feb:16 primelor trei bănci revenind 66% din total active înregistrate în sector, fapt ce subminează concurența în sectorul bancar.

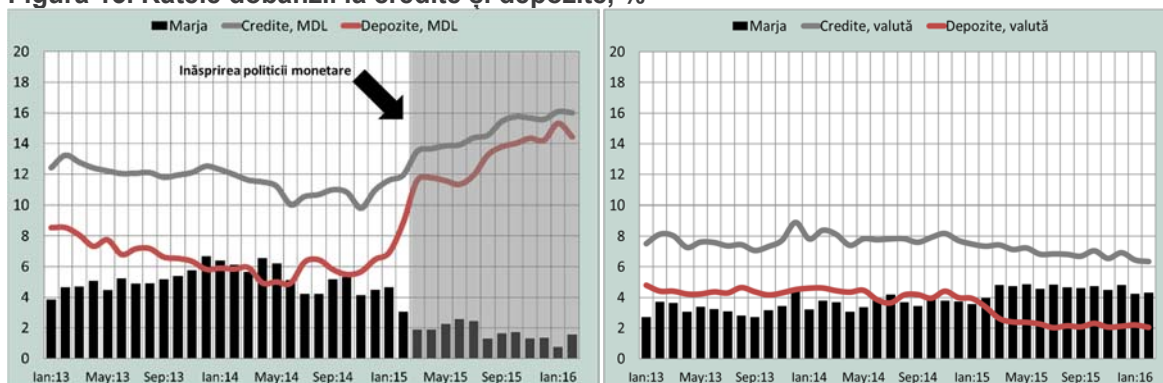
Figura 12. Dinamica activelor bancare, mldr MDL

Sursa: datele BNM

Marja bancară în valută străină a depășit pe cea în moneda națională. Marja bancară pentru operațiunile în monedă națională (diferența dintre rata medie la credite și rata medie la depozite) la finele lunii Feb:16 a constituit 1,6 p.p., în scădere cu 1,5 p.p. față de Feb:15, în timp ce marja pentru operațiunile în valută străină, se menține la un nivel relativ acceptabil și constituia 4 p.p.. Acest fenomen este cauzat, pe de o parte, de înăsprirea politicii monetare din 2015 care a dus la scumpirea mai rapidă a depozitelor comparativ cu creditele în monedă națională, iar pe de altă parte de încrederea scăzută în moneda națională, fapt ce a permis ieftinirea depozitelor în valută străină.

Figura 13. Ratele dobânzii la credite și depozite, %

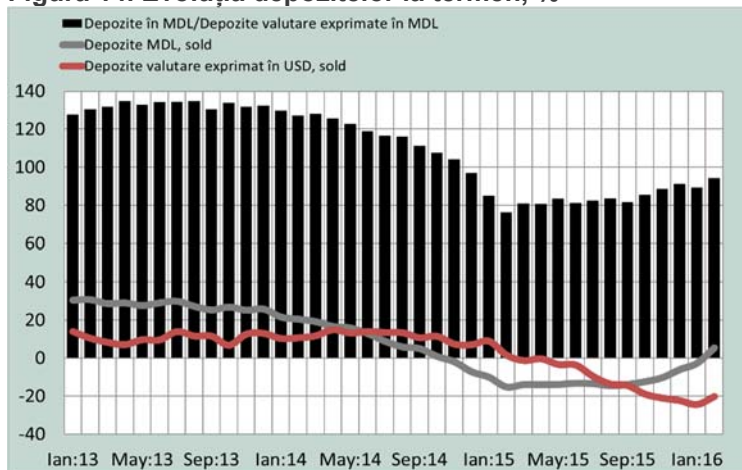

Sursa: datele BNM

Se evidențiază primele simptome de revenire a încrederii în moneda națională. Cursul de schimb al monedei naționale s-a stabilizat, iar ponderea depozitelor în valută străină în total depozite a urmat un trend descendent pe parcursul T4:15, iar în Feb:16 aceasta a constituit 52,15% (în Feb:15 aceasta a fost de 58,19%). Rata medie a dobânzii aferente depozitelor noi în lei, deși rămâne relativ înaltă, a înregistrat o scădere de 1 p.p în Feb:16, ajungând la nivelul de 14,4%. Totodată, rata medie a dobânzii aferente depozitelor noi în valută continuă tendința descendentă pe fondul excesului de lichidități în valută deținute de bănci, nivelul acestora situându-se în jurul de 2%.

Activitatea de atragere a depozitelor. Soldul depozitelor totale la termen se menține în Feb:16 la un nivel aproximativ egal cu cel înregistrat la sfârșitul anului trecut, de 33 mlrd. MDL, cu tendințe de creștere a ponderii celor în monedă națională justificată prin ratele atractive. În ceea ce privește depozitele interbancare, odată cu lichidarea celor 3 bănci problematice și scoaterea punctelor de bilanț ale acestora din statistica BNM, stocul a ajuns practic la zero - Feb:16, atât în lei cât și în valută. Astfel, sunt confirmate încă odată înțelegerile și schemele la nivelul celor 3 bănci, care au efectuat plasamente una în cadrul alteia, pentru a acoperi găurile rezultate din ieșirea de capital.

Figura 14. Evoluția depozitelor la termen, %

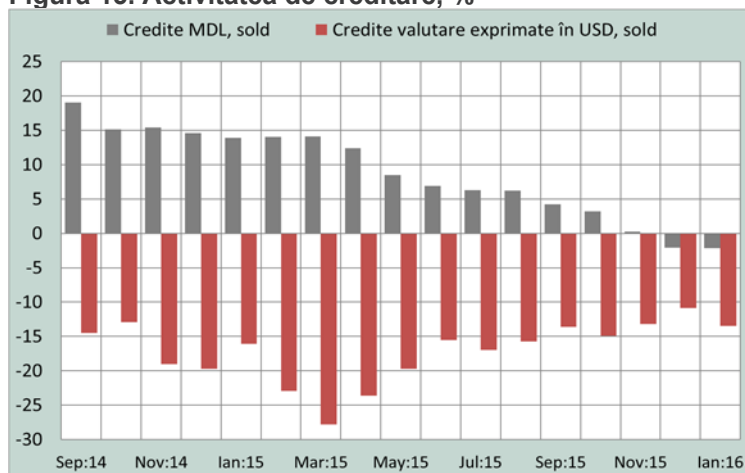

Sursa: datele BNM

Activitatea de creditare. Tendințele politicii monetare au avut efecte atât asupra ofertei, cât și asupra cererii de credite. Factorul principal de influență asupra ofertei, cu efect direct asupra fluxurilor de credite către economie, s-a manifestat prin creșterea graduală a normei rezervelor obligatorii pentru mijloacele atrase în lei până la 35%, ceea ce a înghețat o bună parte din lichiditățile ce puteau fi orientate spre creditare. În același timp, factorii principali ce au determinat diminuarea cererii de credite țin de majorarea ratei de bază până la nivelul de 19,5% ceea ce a dus la scumpirea esențială a creditelor. În aceste condiții, începând cu Dec:15 soldul creditelor în MDL înregistrează o creștere negativă, de -2,2% f-a-p, tendință care a continuat și în primele luni ale anului 2016. Pe de altă parte, soldul creditelor valutare își temperează într-o oarecare măsură trendul descendent.

Înrăutățirea situației financiare a debitorilor (atât persoane fizice cât și juridice), a dus la deteriorarea continuă a calității întregului portofoliu de credite prezent în sistemul bancar. Soldul creditelor neperformante (substandard, dubioase și compromise) în valoare absolută în Feb:16 constituie 3955 mil. lei, în creștere cu 16,8% f-a-p, iar ponderea creditelor neperformante în total credite a sporit cu 2,2 p.p. f-a-p, constituind o pondere de 10,6%.

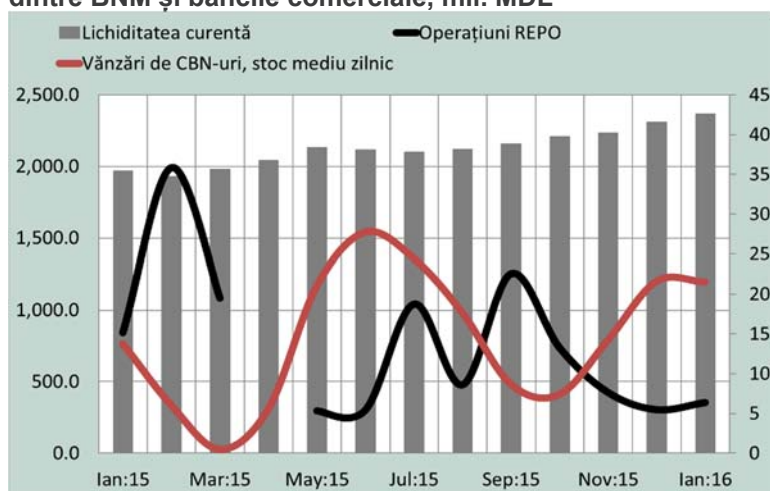
Figura 15. Activitatea de creditare, %

Sursa: datele BNM

Lichiditatea. Raportul credite/depozite la nivelul sectorului bancar a cunoscut o scădere accelerată în anul 2015, ca urmare a dobânzilor atractive la plasamente și activității restrânse de creditare. Drept rezultat, indicatorul lichidității curente agregat pentru întreg sistemul bancar, în Ian:16 a înregistrat o creștere de 7 p.p. față de Ian:15 și constituie 42,6% (nivelul minim admisibil este de 20%). Această situație a fost preponderent cauzată de majorarea ratei pentru rezervele obligatorii, care constituie o componentă de bază a activelor lichide. De asemenea, atractivitatea ratelor la titlurile de stat a condus la creșterea plasamentelor în hârtii de valoare mobiliare de stat (VMS) și certificate bancare, valoarea cărora în luna Ian:16 a fost de peste 7275 mil. lei (VMS), și 1190 mil. MDL stoc mediu zilnic de CBN. Suficiența de lichiditate curentă este confirmată și prin faptul că băncile apelează din ce în ce mai puțin la operațiunile REPO, în Ian:16 volumul acestor tranzacții a constituit doar 355 mil. MDL, în scădere de aproape trei ori f-a-p. În același timp, și indicatorul lichidității pe termen lung care în Ian:16 a avut valoarea de 0,69 indică corelarea adecvată între surselor atrase și cele plasate cu termen mai mare de doi ani. Astfel, la moment se atestă o situație confortabilă a lichidității la nivelul sectorului bancar moldovenesc, ceea ce relevă o bună capacitate a băncilor de a face față unor retrageri neașteptate ale surselor de finanțare. De asemenea, măsurile de politică monetară au susținut un mediu favorabil pentru asigurarea unei lichidități sporite în sector, fapt demonstrat de ponderea rezervelor obligatorii la mijloacele atrase în totalul activelor lichide la nivelul de 12% (Ian:16).

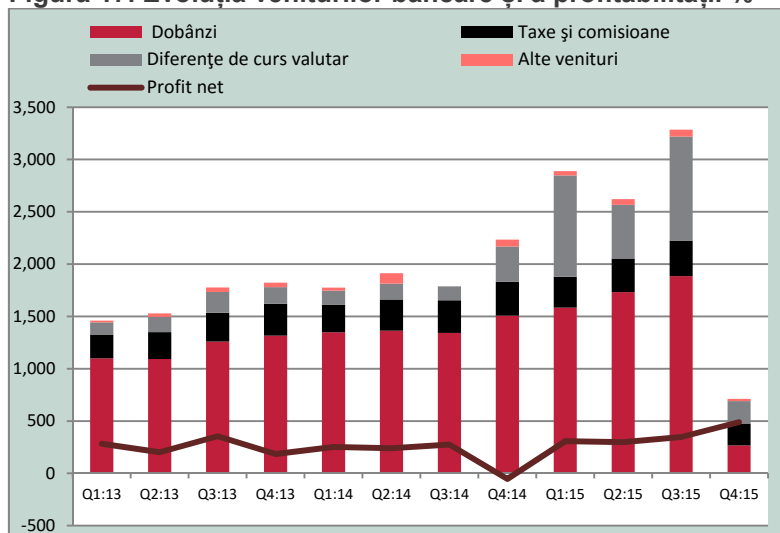
Figura 16. Lichiditatea curentă (%) și livrarea și procurare de lichidități dintre BNM și băncile comerciale, mil. MDL

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNM

Veniturile bancare din taxe, comisioane și diferențe de curs valutar au depășit veniturile din dobânzi. Pe parcursul anului 2015 profitabilitatea sectorului bancar a avut o evoluție constantă. După un rezultat financiar negativ în T4:14, sectorul bancar a revenit pe profit în toate trimestrele anului 2015, cu un rezultat global anual de 1442,7 mil. lei, ceea ce demonstrează că activitatea bancară în Republica Moldova rămâne a fi una profitabilă. Totodată, din figura 17 se observă o micșorare drastică a veniturilor în T4:15, ceea ce se justifică prin eliminarea din statistica BNM a valorilor bilanțiere a celor trei bănci aflate în lichidare. Valorile principalilor indicatori de profitabilitate ai sectorului bancar (ROA și ROE), în luna Dec:15 au înregistrat valoarea de 2,1%, respectiv 12,8%, în creștere față de lunile precedente. În ultima perioadă, acești indicatori au fost influențați de doi factori esențiali, rata dobânzii și cursul valutar. Tendința de majorare a ratei dobânzii la credite într-un ritm mai scăzut decât cea pentru depozite a dus nemijlocit la micșorarea marjei nete a profitului din dobânzi. Respectiv, venitul net din dobânzi pentru întreg anul 2015 a constituit o pondere de numai 37,9%, principala sursă a profiturilor fiind operațiunile de schimb valutar și veniturile din comisioane.

Figura 17. Evoluția veniturilor bancare și a profitabilității %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor BNM

Provocări și prognoze

- Creșterea creditelor neperformante continuă să fie una din principalele provocări pentru sectorul bancar, chiar dacă activele toxice ale celor 3 bănci problematice nu se mai regăsesc în statisticile BNM. Perpetuarea incertitudinii macroeconomice ar crea o presiune imensă asupra sistemului financiar – bancar, afectând capacitatea debitorilor de a-și onora la scadență obligațiunile de plată. În același timp, reluarea creditării în condiții sustenabile depinde în mod direct de reluarea creșterii economice și relaxarea politicii monetare.
- Reputația sectorului bancar rămâne a fi una ambiguă. Blocarea de către BNM a drepturilor unor acționari și retragerea confirmării pentru mai multe persoane cu funcții cheie relevă încă odată problema activităților concertate și a gradului scăzut de transparență a acționariatelor la unele bănci. Astfel, unul din obiectivele primordiale ale băncii centrale cât și a celor comerciale rămâne a fi concentrarea comună a eforturilor în vederea restabilirii încrederii și imaginii pozitive în sector.
- Concentrarea bancară reprezintă o provocare iminentă pentru sectorul bancar autohton. La moment, primelor 3 bănci le revin 66% din total active precum și 60% din numărul total de subdiviziuni teritoriale. În același timp, în băncile respective se află și 70% din total depozite, sau 35 mlrd. Lei, ceea ce subminează concurența din sector.

Recomandări de politici

- Republica Moldova are nevoie, în mod urgent, de implementarea unui plan de acțiuni cuprinzător care să elimine constrângerile sistemice din sectorul bancar. La moment, acestea rămân actuale, fapt ce expune sistemul bancar și întreaga țară la șocuri similare cu cele din 2015 și în viitor. În acest sens, Expert-Grup a elaborat „Planul de acțiuni pentru asanarea sectorului bancar pentru 2016-2017”, care cuprinde o serie de măsuri bazate pe bunele practici internaționale, dar și pe principiile Basel III care trebuie să ghideze reforma cuprinzătoare a sistemului bancar moldovenesc. În vederea asigurării principiului de responsabilitate și eficiență a reformei respective, principala instituție care urmează a fi responsabilă de implementarea acțiunilor respective este Banca Națională a Moldovei, însă, aceasta trebuie să beneficieze și de un grad mai mare de independență, care constituie elementul-cheie al reformei.
- Unele bănci din sectorul bancar au fost puternic influențate de o conduită necorespunzătoare a managementului acestora, asociată cu nerespectarea voită sau intenționată a legilor, a eticii, a guvernantei sau a controalelor interne. Deciziile luate în ultimul an de managementul acestor bănci au afectat, atât buna funcționare a sectorului bancar, cât și evoluția social-economică și politică a întregii țări. O bună parte din băncile din sistem rămân ar fi supuse în continuare riscului de conduită, ca urmare a intereselor imperfect aliniate între manageri și acționari, iar evoluțiile de același ordin ale cadrului macroeconomic au contribuit la relevarea unor aspecte și interese mascate prezente în sistemul bancar autohton. În aceste condiții, sunt necesare atât măsuri motivaționale (elaborarea și promovarea unui Cod general de Guvernanță Corporativă, elaborarea și publicarea anuală a rapoartelor privind transparența gestionării riscurilor și promovarea unor standarde etice și profesionale pentru funcționarii din cadrul băncilor), cât și măsuri coercitive (înăsprirea sancțiunilor pentru guvernarea improprie). În plus, este necesară interzicerea participării în consiliile de administrare a mai multor bănci concomitent, pentru a evita un potențial conflict de interese, având în vedere precedentul creat de către cele 3 bănci aflate în proces de lichidare (BEM, BS și UB).
- Având în vedere importanța sistemică a băncilor comerciale și caracterul public al acestora (acestea activează, în mare parte, în baza resurselor atrase de la populație și firme), clienții băncilor, regulatorul și întreaga societate are tot dreptul să cunoască proprietarii finali ai băncilor. În acest sens, acțiunile trebuie să vizeze implementarea și instituționalizarea testului fit-and-proper (standarde minime de integritate și transparență), facilitarea schimbului de informații cu

statele de reședință a acționarilor finali ai băncilor, consolidarea capacităților instituționale ale BNM în domeniul transparenței acționarilor și elaborarea și publicarea rapoartelor privind transparența acționarilor fiecărei bănci.

- Totodată, necesitatea îmbunătățirii gradului de bancarizare și a creșterii nivelului de pregătire profesională a personalului bancar sunt argumente pentru regândirea politicilor de management bancar. Este imperativă adoptarea unei guvernante corporative și a unor controale interne de gestionare a riscurilor și a creditelor neperformante, precum și ample reforme la nivel de conducere executivă, prin promovarea și menținerea unei culturi organizaționale și adoptarea unei culturi etice puternice.
- Având în vedere precedentele nefericite din ultimii ani, dar și imperativul asigurării transparenței depline a activității bancare, este necesară interzicerea oricăror interacțiuni dintre bănci și companiile din jurisdicțiile care nu respectă standardele de transparență (deseori denumite în mod convențional drept „companii offshore”), precum și armonizarea deplină a legislației autohtone cu prevederile UE în domeniul spălării banilor. În acest sens, chiar dacă par a fi întârziate, sunt de apreciat acțiunile BNM din ultimele săptămâni privind blocarea drepturilor unor acționari rezidenți în zone offshore asupra cărora există suspiciuni întemeiate că ar fi acționat concertat sau ar fi obținut acțiunile într-un mod fraudulos.

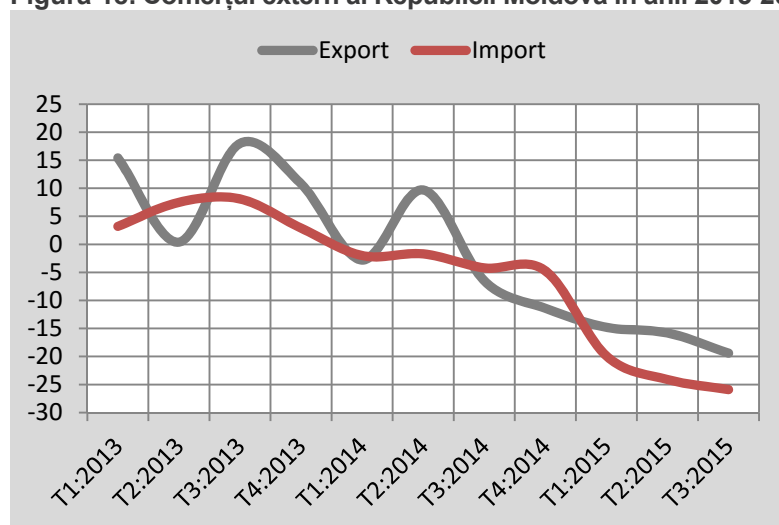
Capitolul 7. Comerțul exterior

Perpetuarea instabilității politice, concomitent cu deprecierea drastică a monedei naționale înregistrată la începutul anului 2015 s-au reflectat asupra performanței comerciale a țării, aceasta fiind deja afectată de menținerea de către Federația Rusă a măsurilor restrictive de ordin tarifar și netarifar (cu mici excepții de ordin subiectiv pentru anumiți agenți economici). Totodată, pe parcursul anului a continuat, deși cu ritm lent, implementarea angajamentelor asumate în cadrul ZLSAC. O realizare majoră ține de extinderea aplicării ZLSAC și în regiunea transnistreană odată cu expirarea la 1 ianuarie 2016 a regimului comercial preferențial asimetric acordat de către UE în anul din 2008 Republicii Moldova (Preferințele Comerciale Autonome).

Tendințe recente

Conjunctura externă și internă au determinat reducerea dramatică, atât a exporturilor, cât și a importurilor (în termeni valorici). În anul 2015, valoarea exporturilor a fost inferioară anului precedent cu 15,9% și a totalizat 1967 mil USD. În același timp, importurile în anul 2015 au constituit 3987 mil USD, ceea ce este cu 25,0 % mai puțin f-a-p.

Figura 18. Comerțul extern al Republicii Moldova în anii 2013-2015, modificare f-a-p, %

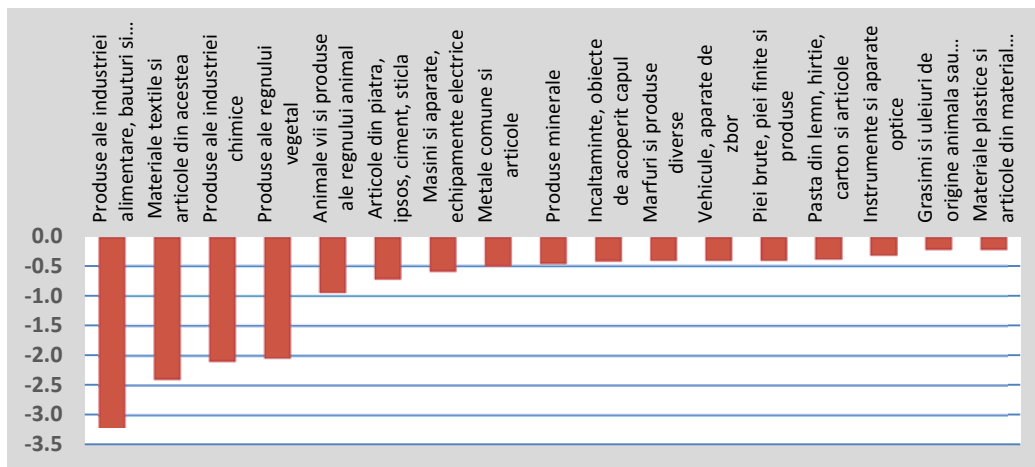
Sursa: Calcule Expert-Grup în baza datelor BNS

Exporturile către UE au compensat pierderea pieței Federației Ruse. Sub aspect geografic, principala destinație a exporturilor moldovenești rămâne a fi Uniunea Europeană cu un total de 1218 mil USD, în scădere cu 2,3% f-a-p. în 2015, și cu o pondere de 61,9% în total exporturi (53,3% în anul 2014). Cele mai importante diminuări către această destinație s-au atestat în: Italia - cu 19,0% mai puțin f-a-p, drept urmare a diminuării exportului de ulei de floarea soarelui, precum și îmbrăcăminte; Germania - cu 14,8% mai puțin f-a-p, urmare a diminuării exportului de sucuri, scaune și îmbrăcăminte; dar și Bulgaria - cu 25,6% mai puțin f-a-p din cauza reducerii exportului de contoare de gaz.

Exporturile către CSI au fost în scădere din cauza restricțiilor Federației Ruse și conflictului din Ucraina. În 2015, țările CSI au fost prezente în exporturile Moldovei cu o pondere de 25,0% (în 2014 – 31,4%), ce corespunde unei valori de 492 mil USD. Exporturile de mărfuri către aceste țări s-au micșorat cu 33,1% f-a-p. Cele mai importante diminuări către această destinație s-au atestat în mod firesc către Federația Rusă (-43,2% f-a-p), urmare a măsurilor tarifare și netarifare impuse, dar și către Ucraina (-58,0% f-a-p) în contextul conflictului armat din estul acestei țări. Este de menționat reducerea semnificativă a exporturilor către

Turcia, care au însumat doar 64,4 mil USD, sau cu 38,5% mai puțin f-a-p, drept urmare la reducerea drastică a exporturilor de semințe de floarea soarelui.

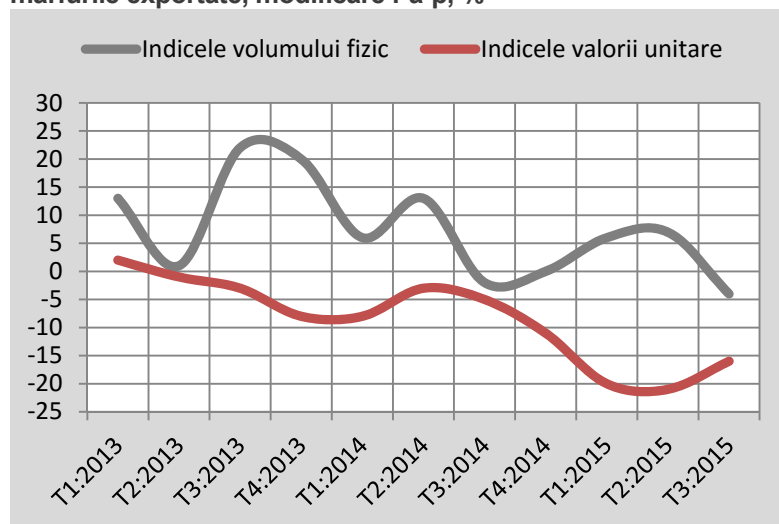
Figura 19. Gradul de influență a exporturilor în termeni valorici în anul 2015, p.p.

Sursa: Calcule Expert-Grup în baza datelor BNS

Aprecierea Dolarului SUA față de Euro și creșterile în expresie cantitativă a exporturilor au compensat pierderea unor piețe. În 2015, au fost înregistrate diminuări la export în termeni valorici pentru toate secțiunile HS (Figura 20). Cu toate acestea sub aspect cantitativ, comerțul exterior denotă un tablou diferit: se observă creșteri pe principalele grupe de mărfuri exportate în pofida diminuării prețului unitar. Mai mult ca atât, reieșind din faptul că 62% din total export au drept destinație finală piața UE (49% din total import), tranzacțiile au loc în moneda Euro, deși statistica oficială este condusă în dolari SUA. Astfel, deprecierea monedei Euro față de dolarul SUA (de la 1,33 în 2014 până la 1,11 în 2015), a contribuit la denaturarea datelor aferente comerțului exterior.

Figura 20. Indicele valorii unitare și indicele volumului fizic la mărfurile exportate, modificare f-a-p, %

Sursa: Calcule Expert-Grup în baza datelor BNS

Reexporturile denaturează performanțele la export ale țării. Evoluția exporturilor (și indirect a importurilor) trebuie privită prin prisma unor carențe existente de ordin statistic, de altfel în 2015, circa 33,7% din total exporturi sunt de fapt reexporturi (663 mil USD), ceea ce este cu 18,2% sau 121 mil USD mai puțin decât în anul precedent. Totuși, trebuie de precizat că, nici în aceste condiții datele statistice prezentate mai sus nu reflectă în totalitate situația reală din domeniu, întrucât din punct de vedere al regimurilor vamale noțiunea de reexport este una mult prea generală și include mai multe regimuri vamale suspensive.

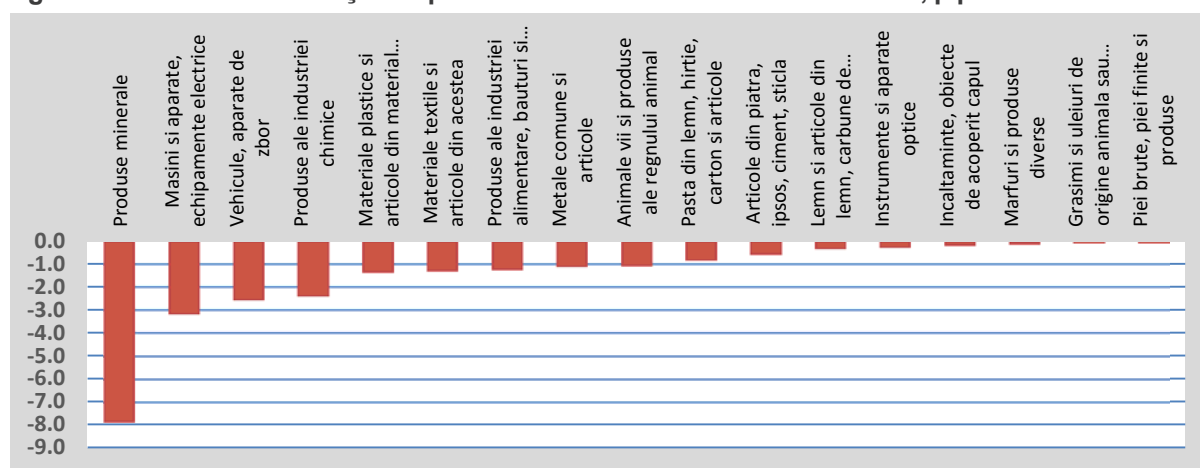
Exporturile către Federația Rusă s-au diminuat dramatic ulterior aplicării restricțiilor comerciale de către această țară. Atragem atenția că, în 2015, urmare a continuării aplicării unilaterale de măsuri tarifare (taxe vamale la peste 20 de produse autohtone cele mai exportate către Federația Rusă) și măsuri netarifare (embargou la vinuri, mere, piersici, carne de porc, legume conservate și alte produse), Federația Rusă a pierdut locul de lider în topul principalelor destinații la export, iar conform datelor prezentate de BNS, exporturile de produse moldovenești pe această piață s-au redus cu circa 43% f-a-p, sau cu -183 mil USD, în același timp având un impact semnificativ de -7,8 p.p. asupra exporturilor în ansamblu pentru anul 2015.

Totuși, majoritatea exporturilor moldovenești spre piața rusească sunt de fapt re-exporturi, care implică valoare adăugată redusă. Mărfurile care reprezintă așa numitul reexport "tipic", și au fost exportate integral către Federația Rusă, utilizând Republica Moldova drept pistă pentru tranzacțiile finale din anumite motive obiective/subiective (proximitate geografică sau culturală), au înregistrat o valoare de 139 mil. USD în 2015 aceasta constituind circa 58% în total export către Federația Rusă.

Exportul în Ucraina a fost perturbat de conflictul armat, dar și impunerea unor taxe la import de către această țară. Menționăm că, la începutul anului 2015, Ucraina a introdus taxe la import pentru o perioadă de 1 an. Această măsură fiind argumentată prin necesitatea ajustării balanței de plăți și a rezervelor valutare ale țării. Astfel, suprataxe aplicate nediscriminatoriu, au valoarea de 10% la produsele agroalimentare și 5% la cele industriale, fapt ce a erodat și mai mult capacitatea de penetrare a pieței ucrainene de către produsele moldovenești. Prin urmare, volumul total al exporturilor către Ucraina în anul 2015 a atins suma de 46 mil. USD, cu 58% mai puțin f-a-p. Principalul factor de micșorare a exporturilor îl constituie totuși criza de securitate din estul Ucrainei care a determinat per ansamblu o contracție a economiei Ucrainei destul de semnificativă.

Importul din UE s-a diminuat pe fundalul ieftinirii produselor petroliere și diminuării importurilor de utilaje și mașini. Principala sursă a importurilor rămâne a fi Uniunea Europeană cu un total de 1954 mil. USD, fiind cu 23,9% mai puțin f-a-p, deținând o cotă de 49,0% în total importuri (48,3% în anul 2014). Cele mai importante diminuări s-au atesta din: România - cu 30,9% mai puțin f-a-p, drept urmare diminuării importului de uleiuri din petrol, tuburi și țevi din materiale plastice, precum și preparate pentru îngrijirea părului; Germania - cu 24,7% mai puțin f-a-p, urmare a diminuării importului de mașini și utilaj agricol, autoturisme și medicamente; dar și Italia - cu 20,5% mai puțin din cauza reducerii importului de medicamente și diverse mașini și aparate. De menționat că cea mai mare parte a importurilor de medicamente din aceste țări sunt destinate reexportului pe piața CSI.

Figura 21. Gradul de influență a importurilor în termeni valorici în anul 2015, p.p.

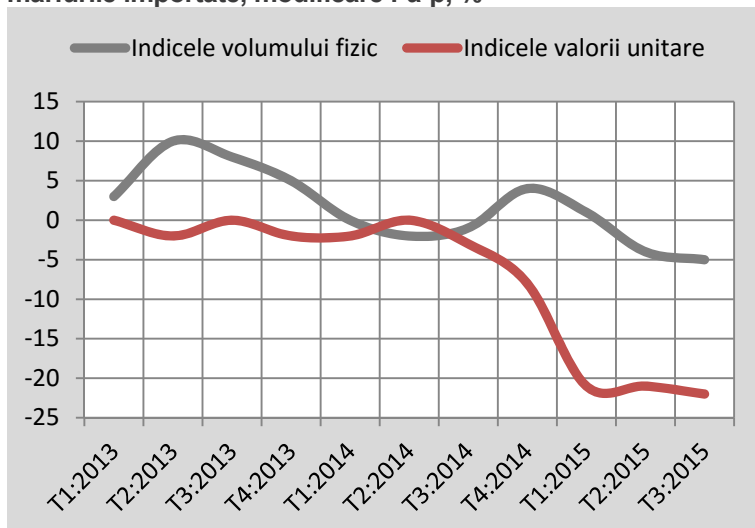

Sursa: Calcule Expert-Grup în baza datelor BNS

Diminuarea valorică a importurilor au fost determinate, în mare măsură, de ieftinirea gazului de sondă și schimbarea sursei de energie electrică. În 2015, țările CSI au fost prezente în importurile Moldovei cu o pondere de 25,5% (în 2014 – 27,3%), ce corespunde unei valori de 1018 mil USD. Importurile de mărfuri din aceste țări s-au micșorat cu 29,7%, comparativ cu 2014. Cele mai importante diminuări din această destinație

s-au atestat din: Federația Rusă (-25,3% f-a-p) din cauza ieftinirii prețului la gazul de sondă, dar și din Ucraina (-32,1% f-a-p), urmare a renunțării la importul de energie electrică și diminuarea drastică a importului de carne de porcine și pasăre.

Figura 22. Indicele valorii unitare și indicele volumului fizic la mărfurile importate, modificare f-a-p, %

Sursa: Calcule Expert-Grup în baza datelor BNS

Deși deprecierea monedei naționale a determinat într-o mare măsură diminuarea în termeni valorici a importurilor pe anumite categorii de mărfuri, **evoluția cantitativă a importurilor denotă doar o ușoară diminuare, iar dezagregarea acestora indică asupra majorărilor pe cele mai multe grupe de mărfuri (Figura 21).**

Provocări și prognoze

- Pentru anul 2016, exporturile totale de mărfuri și servicii urmează să crească cu circa 5% exprimate în MDL și în termeni reali. În același timp, importurile anticipăm să crească cu doar 2%. Creșterea exporturilor cu ritm superior importurilor este așteptată pe fondul perpetuării incertitudinii macroeconomice pe intern, cu repercusiuni asupra consumului.
- În contextul extinderii, începând cu 1 ianuarie 2016, a prevederilor ZLSAC în regiunea transnistreană, pot fi anticipate provocări și speculații multiple ce vor viza oportunitatea economică a acestui acord pentru regiune, din partea jucătorilor politici în contextul proceselor electorale din regiune. Totodată, autoritățile Republicii Moldova vor fi nevoite să-și consolideze eforturile instituționale în sensul garantării partenerilor europeni a corectitudinii implementării angajamentelor asumate, în pofida riscurilor care derivă din lipsa controlului efectiv asupra regiunii date.
- În contextul intenției autorităților Republicii Moldova de a institui în mod unilateral taxe vamale la importul din Ucraina a unor produse sensibile pentru producătorii autohtoni (cum ar fi: produsele lactate, carnea, etc.), există riscul aplicării unor măsuri simetrice din partea acestei țări (nu obligatoriu la aceleași produse), ceea ce va agrava și mai mult capacitatea de penetrare a pieței date de către produsele moldovenești.

Recomandări de politici

În sensul amortizării influenței negative cauzate de factorii exogeni și endogeni, politicile publice urmează a fi canalizate eforturile pe următoarele direcții:

- Deși, în septembrie 2015 a fost ratificată Convenția PEM cu privire la regulile de origine, Republica Moldova nu poate beneficia de cumulul diagonal al originii, deoarece procedurile tehnice nu au fost

finalizate pentru aplicarea propriu-zisă a documentului. Astfel, instituțiile responsabile vor trebui să-și focalizeze eforturile asupra funcționalității depline a noului mecanism de cumul al originii mărfurilor, fapt ce ar putea conduce la o dinamizare activității comerciale a țării și o valorificare mai plenară a oportunităților ZLSAC.

- Odată cu intrarea în vigoare a Acordului OMC cu privire la facilitarea comerțului urmează a fi depuse eforturi substanțiale din partea autorităților pentru conformare deplină la angajamentele multilaterale asumate, inclusiv cu implicarea partenerilor de dezvoltare în sensul consolidării instituționale.
- Este necesară dinamizarea reformelor pe segmentul economic acoperit de Acordul de Asociere, cu îndeplinirea strictă a angajamentelor asumate în cadrul acestui acord, concomitent cu fortificarea capacităților instituționale ale autorităților publice.
- Reluarea discuțiilor cu autoritățile Federației Ruse în sensul reevaluării măsurilor restrictive aplicate față de mărfurile de origine moldovenească, inclusiv prin prezentarea argumentelor ce țin de pretinsa invazie a mărfurilor de proastă calitate pe piața Federației Ruse, dar și eliminarea caracterului subiectiv în admiterea exporturilor efectuate doar de unele companii moldovenești.
- După caz, inițierea unor litigii în cadrul OMC drept răspuns la măsurile discriminatorii și neargumentate aplicate de către Federația Rusă față de Republica Moldova.
- Neadmiterea impunerii măsurilor tarifare unilaterale în raport cu produsele sensibile (produse lactate, carne, etc.) de origine ucraineană, în sensul evitării instituirii unor măsuri similare față de produsele autohtone. În schimb, se consideră oportună inițierea unei investigații cu privire la oportunitatea instituirii unor măsuri de protecție comercială față de mărfurile vizate, în conformitate cu procedurile prescrise în Acordul bilateral de comerț liber RM-UA, precum și în Acordurile OMC.
- Ratificarea Acordului de comerț liber dintre Republica Moldova și Turcia, semnat la 14 septembrie 2014, concomitent cu diseminarea informației în mediul de afaceri cu privire la noile oportunități oferite de acest regim comercial.
- Asigurarea implementării stricte a angajamentelor din cadrul ZLSAC în contextul extinderii regimului comercial preferențial în regiunea transnistreană, prin consolidarea eforturilor instituționale ambelor părți implicate în proces.
- Promovarea și implementarea noului Acord OMC cu privire la facilitarea comerțului, fapt ce va conduce la fluidizarea comerțului regional și internațional prin reducerea costurilor tranzacționare, dar și optimizarea fluxului transfrontalier.

Despre Expert-Grup

CINE SUNTEM

Expert-Grup este o organizație neguvernamentală și non-profit specializată în cercetări economice și de politici publice. Expert-Grup nu reprezintă interese economice, corporative sau politice. Fiind o organizație independentă, Expert-Grup este o reflecție a idealurilor împărtășite de tinerii intelectuali moldoveni care au creat instituția cu scopul de a contribui la dezvoltarea Moldovei. Alături de alte tipuri de organizații din societatea civilă moldovenească, Expert-Grup se poziționează ca un centru analitic neutru din punct de vedere politic și ideologic.

ACTIVITĂȚILE NOASTRE

Activitățile noastre de bază sunt analiza și previziunile economice și cercetările în domeniul politicilor publice. În acest vast areal de cercetare, noi oferim o gamă diversificată de produse și servicii analitice, ajutându-i pe beneficiarii noștri să ia decizii care să susțină traiectoria de dezvoltare a Moldovei. Competența noastră esențială constă în aptitudinea de a oferi cercetări profesionale, obiective și de înaltă calitate în următoarele domenii:

- Analize și previziuni macroeconomice;
- Economie politică;
- Finanțe publice;
- Dezvoltarea umană și eradicarea sărăciei;
- Piața muncii și comportamentul consumatorilor;
- Comerțul extern;
- Piețele financiare;
- Economia integrării europene;
- Analiza economică la nivel de sector;
- Dezvoltarea economică regională și locală;
- Energia și economia mediului.

PARTENERI ȘI DONATORI

În perioada anilor 2006–2015, Expert-Grup a implementat mai mult de 80 proiecte de cercetare și advocacy în diferite domenii legate de cercetări economice și de politici publice. Mai mult de 100 experți afiliați și neafiliați instituției, atât din Moldova, cât și din alte țări, au fost implicați în aceste proiecte. Am lucrat cu asemenea instituții internaționale ca Banca Mondială, Fundația Soros-Moldova, Fundația Est-Europeană, Fundația Konrad Adenauer, Balkan Trust for Democracy, Black Sea Trust, Fundația Friedrich Ebert, PNUD Moldova, UNICEF, Comisia Europeană, Consiliul Europei, Fundația pentru o Societate Deschisă, Agenția Elvețiană pentru Cooperare Internațională, Departamentul Marii Britanii pentru Dezvoltare Internațională, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică. Începând cu anul 2008 Expert-Grup este membru al Asociației de Politici pentru o Societate Deschisă – o rețea internațională ce întrunește 56 de centre analitice din țări din toată Europa.